

Så sivilt som mulig – så militært som nødvendig

En analyse av Stoltenberg II regjeringens legitimering av den norske innsatsen i Afghanistan

Ane Marte Nordvik

Masteroppgave

Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

30.04.2009

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på tiden som statsvitenskapstudent. Valg av emne for masteroppgaven har gjort prosessen interessant og utfordrende. Jeg kunne ikke ha fullført denne prosessen alene.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder Janne Haaland Matlary for gode og konstruktive tilbakemeldinger samt interessen som er blitt vist mitt tema. Rudolf Rohonyi, rådgiver ved Forsvarsdepartementet, fortjener også en takk for å ha kommet med kommentarer og konstruktive tilbakemeldinger i løpet av prosessen.

Det hadde vært umulig å holde humøret og motet oppe i denne perioden uten mine fantastiske medstudenter ved masterstudiet. Jeg vil spesielt takke Irene Bakkerud, Stine Kalsen og Marianne Holmesland for å ha gjort lange dager og kvelder i 9.etasje til tider svært underholdende. De skal også takkes for å ha kommet med gode kommentarer og tilbakemeldinger på oppgaven.

En stor takk rettes til min gode venninne Anette Larsgård som tok på seg arbeidet med å korrekturlese og språkvaske oppgaven.

Til slutt vil jeg uttrykke stor takknemlighet til min familie som gjennom hele studietiden har bidratt med økonomisk støtte og oppmuntring!

Alle gjenværende mangler og unøyaktigheter er naturligvis mitt ansvar.

Ane Marte Nordvik

Innhold

FORORD	3
1. INNLEDNING	9
1.1 PROBLEMSTILLINGEN	9
1.2 AVGRENSNING	11
1.2.1 Begrepsdefinisjon.....	12
1.3 INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE	12
1.4 NORSK SIKKERHETSPOLITIKK	13
1.5 METODISKE BETRAKTNINGER.....	14
1.5.1 Case-studie	14
1.5.2 Kilder.....	14
1.6 TIDLIGERE FORSKNING	16
1.7 DISPOSISJON.....	17
2. DET TEORETISKE GRUNNLAGET	18
2.1 DET POST MILITÆRESAMFUNNET.....	18
2.1.1 Den nye krigføringen	19
2.1.2 Den nye vestlige måten å føre krig på.....	20
2.2 NORGE: EN FREDSNASJON	21
2.2.1 Det norske selvbildet slik det presenteres	23
2.2.2 Oppsummering.....	25
2.3 NORGES SIKKERHETSPOLITISKE GRUNNSTEIN.....	25
2.4 NATO I EN UNIPOLAR VERDEN	26
2.4.1 Det unipolare systemet og trusseloppfatninger.....	27
2.4.2 Verdien av en eksisterende allianse for de mindre aktørene.....	29

2.4.3	<i>Strategier for å håndtere usikkerhet</i>	30
2.5	HYPOTESEUTFORMING	32
2.5.1	<i>Legitimeringen skjer ved bruk av humanitære argumenter</i>	33
2.5.2	<i>Legitimeringen skjer ved bruk av sikkerhetspolitiske argumenter</i>	33
2.5.3	<i>Legitimeringen skjer ved bruk av terrortrussel argumenter</i>	34
2.5.4	<i>Analysemodell</i>	35
3.	DET EMPIRISKE GRUNNLAGET	36
3.1	ALVORLIGE HENDELSER MED DE NORSKE MILITÆRE STYRKEBIDRAGENE I FELTEN	36
3.1.1	<i>Angrep på den norske leiren i Meymaneh</i>	37
3.1.2	<i>Tap av soldater</i>	37
3.1.3	<i>Det første sivile tap</i>	39
3.2	ROLIGE PERIODER FOR DE NORSKE STYRKENE I AFGHANISTAN.....	40
3.2.1	<i>Utvidelse av ISAFs handlingsområde</i>	41
3.2.2	<i>Flytting av styrker, men ingen økning i antall</i>	42
3.2.3	<i>Økt vektlegging av den sivile siden ved bidraget</i>	43
3.2.4	<i>Spesialstyrker til Kabul</i>	43
3.2.5	<i>Nye styrkebidrag på plass</i>	44
4.	STOLTENBERG II-REGJERINGENS ARGUMENTASJON	46
4.1	ALVORLIGE SITUASJONER I AFGHANISTAN; REALITETEN SLÅR INN	46
4.1.1	<i>Sårede og drepte soldater</i>	48
4.1.2	<i>Hotel Serena</i>	51
4.2	ARGUMENTASJONEN HOS MINISTRENE I DE ROLIGE PERIODENE	52
4.2.1	<i>Norske F-16 fly til Afghanistan</i>	52
4.2.2	<i>Fokus på den sivile innsatsen</i>	54

4.2.3	<i>Anmodning fra Nato om flere soldater, regjeringen sier ja</i>	56
4.3	ENDRES ARGUMENTENE SOM FØLGE AV SITUASJONEN?	62
4.3.1	<i>November 2005 – desember 2006</i>	62
4.3.2	<i>Året 2007</i>	63
4.3.3	<i>Våren 2008</i>	64
4.4	OPPSUMMERING	64
5.	DANMARK – EN KONTRAST	65
5.1	DEN DANSKE INNSATSEN	65
5.2	MINISTERUTTALELSER	66
5.2.1	<i>Utenriksministeren</i>	67
5.2.2	<i>Forsvarsministeren</i>	67
5.2.3	<i>Statsministeren</i>	69
5.3	ULIKHETER MELLOM DANMARK OG NORGE.....	70
6.	KONKLUSJON	72
6.1	ANALYSENS FUNN	73
	KILDELISTE	77

1. Innledning

Etter den kalde krigen har verden og Norge fått nye sikkerhetspolitiske utfordringer. Utfordringene har i dag utspring i forhold som strekker seg ut over landegrensene. Terrorisme, statssammenbrudd, mellom- regionale, - religiøse og -etniske konflikter former verdens, og Norges, trusselbilde.

I dag er Natos stabiliseringsoperasjon i Afghanistan, International Security Assistance Force (ISAF), Norges største og viktigste utenlandsoperasjon. Samtidig benytter man begrepet *fredsnasjon* om Norge stadig oftere. Det er derfor vanlig å få presentert den norske deltagelsen i ISAF som en del av det norske engasjement for det humanitære, det vil si at man bidrar til å hjelpe en fattig og krigsherjet befolkning til å øke sin levestandard samtidig som man bidrar til verdensfreden. Den humanitære begrunnelsen blir utfordret når risikoen for å miste soldater, eller når soldaters liv går tapt da hendelser langt borte plutselig kommer nært. Spørsmålet om formålet rettferdiggjør tapet må da besvares av myndighetene som trenger befolkningens støtte for den politikken som føres. Dermed er det interessant å se om betydningen av å være fredsnasjon legitimerer alle sider ved ISAF operasjonen.

1.1 Problemstillingen

Den norske deltakelsen i ISAF har vært satt på dagsorden jevnlig siden den startet og kan sees i sammenheng med at folkemeningen er blitt en avgjørende faktor i forhold til å gi det utøvende organet legitimitet, noe som har sammenheng med at innenrikspolitikken har fått større betydning og innflytelse i en stats utenriks- og sikkerhetspolitikk (Matlary 2006:11). Regjeringen må først og fremst oppnå legitimitet fra befolkningen for å kunne handle internasjonalt da regjeringen risikerer å måtte gå av som følge av uttrykt mistillit fra Stortinget eller ved ikke å bli gjenvalgt hvis de bryter med nasjonale interesser.

Norges identitet har blitt knyttet opp mot å hjelpe verdens fattige og å skape fred. Det handler om å bidra til konfliktforebygging og konfliktløsning. I Stoltenberg II sin regjeringsplattform, Soria Moria- erklæringen, forankres arbeidet på dette området ved å presisere at ”Norge skal være en tydelig fredsnasjon”(Soria Moria-erklæringen, 2005:5). Denne forankringen kan man se i omtalen av det norske bidraget til ISAF. Som jeg vil komme tilbake til har omtalen av operasjonen blitt ført i ordlag som gjenspeiler fredsnasjonens ideale, nettopp at Norge deltar i ISAF for å bidra til sikkerhet og utvikling for den afghanske befolkningen. Det blir også ofte lagt vekt på den økonomiske bistanden som bidrar til gjenoppbygging av landets institusjoner og infrastruktur.

I situasjoner hvor norske liv enten står i fare for å gå tapt eller går tapt gir ikke det norske selvbildet nok tyngde til å legitimere Norges tilstedeværelse i Afghanistan. Norges befolkning er villig til å gi av sitt økonomiske overskudd for å hjelpe mennesker som er dårligere stilt enn seg selv, men det er ikke sikkert at den norske befolkning er villig til å ofre norske liv for at andre mennesker skal få en verdig levestandard. Et tegn på dette kan være at politikere skifter fokus i legitimeringen fra humanitære grunner til sikkerhets politiske grunner for Norges tilstedeværelse i Afghanistan. Det kan da tenkes at man trekker inn betydningen operasjonen har utover bedring av forholdene innad i landet, nemlig sikkerhet for Norge og verdenssamfunnet.

I denne oppgaven vil jeg se på hvordan regjeringen presenterer, og dermed ønsker å oppnå legitimitet for, den norske deltagelsen i ISAF, ved å se på uttalelser gitt i media. Jeg vil analysere uttalelsene opp mot situasjonen for de norske styrkene i Afghanistan. Analysens problemstilling er følgende:

Hvordan legitimeres den norske deltakelsen i ISAF hos Stoltenberg II- regjeringen?

1.2 Avgrensning

Denne analysen vil ta for seg tiden fra Stoltenberg II-regjeringen tok over, altså november 2005 til og med våren 2008. Jeg mener denne perioden er dekkende for å besvare problemstillingen da norske soldater har mistet livet i løpet av den. I dette tidsrommet er det også langt roligere perioder, hvor det ikke rapporteres om noen alvorlige hendelser for norske soldater. Jeg vil derfor kunne observere om ulike hendelser, eller fravær av hendelser, påvirker omtalen av den norske deltagelsen.

I analysen tar jeg for meg uttalelser fra tre ministre; statsministeren, forsvarsministeren og utenriksministeren. Ministrene er valgt på bakgrunn av rollene departementene de leder spiller i norsk utenrikspolitikk. Uttalelsene til statsminister Jens Stoltenberg er relevant i denne analysen da han er leder av landets regjering og er den øverste ansvarlige for helheten i Norges politikk også overfor omverdenen. Utenriks- og forsvarsdepartementet har en viktig rolle som forvaltere av internasjonal praksis som Norges samarbeid med for eksempel FN og Nato (Græger og Neumann, 2006: 68).

Som øverste politiske leder for forsvarsdepartementet er uttalelsene fra Anne-Grete Strøm-Erichsen ytterst vesentlige for å løse problemstillingen. Som forsvarsminister har hun ansvar for utforming og kontroll av norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk (Forsvarsnett 2008a).

Utenriksministeren har det overordnede ansvaret for norsk utenrikspolitikk. Han leder et departement som blant annet har fått i oppgave å arbeide for Norges interesser internasjonalt og for å fremme fred og sikkerhet. Jonas Gahr Støres uttalelser gir et innblikk i regjeringens valg i utenrikspolitikk.

Et land Norge ofte sammenligner seg med er Danmark. Jeg vil derfor se på uttalelser fra de samme ministrene i Danmark for å se om de benytter seg av de samme argumentene. På grunn av oppgavens omfang vil det ikke være mulig å gå like detaljert til verks, men det vil være nyttig å trekke frem momenter for å se om det er en forskjell i forhold til den norske.

1.2.1 Begrepsdefinisjon

Et sentralt begrep i problemstillingen er legitimering, da intervensjoner blir sett på som enten legitime eller illegitime (Matlary, 2006:6). I denne oppgaven dreier det seg om å legitimere de politiske beslutninger overfor egen befolkning for å få oppslutning om sikkerhetspolitikken. Den normative legitimiteten er av økende betydning når man ønsker å oppnå rettferdiggjørelse for en politisk beslutning. Å inneha legitimitet betyr at man handler med utgangspunkt i akseptable verdier og normer (Østerud m.fl., 1997: 138). Så ledes vil det å inneha legitimitet i denne oppgaven innebære at befolkningen aksepterer den norske deltagelsen i ISAF. Da jeg ser på hvordan regjeringen legitimerer deltagelsen, vil det si at jeg ser på begrunnelsene som gis fra representanter i Stoltenberg II-regjeringen.

1.3 International Security Assistance Force

”We will make no distinction between the terrorists who committed these acts and those who harbour them”

George W. Bush (BBC News 2001).

USA reagerte med en militær operasjon, ”Operation Enduring Freedom” (OEF), mot Afghanistan etter terroristangrepet på USA 11. september 2001. OEF var amerikanernes reaksjon mot Talibanregimet som nektet å utlevere Osama bin Laden, leder av terroristorganisasjonen Al Qaida, som seks dager etter terrorangrepet ble utpekt som hovedmistenkt for planlegging og gjennomføring. FN tolket det amerikanske angrepet som selvforsvar og Nato gav sin støtte da organisasjonen for første gang i historien definerte angrepet etter paktens artikkel 5, som fastslår at et angrep på et medlemsland er å betrakte som et angrep på hele alliansen. Koalisjonsstyrken i OEF tok raskt fra Taliban kontrollen over Afghanistan. Fra august 2003 overtok Nato kommandoansvaret for ISAF. Som medlem av både FN og Nato var Norge nå både solidarisk og militært forpliktet til å delta.

ISAF er en Nato-ledet styrke, med et klart FN-mandat, som skal assistere afghanske myndigheter på forskjellige områder i deres forsøk på å gjenoppbygge landet. Styrken er sammensatt av over 58 000 soldater fra hele 42 land og er Natos første og største bakkeoperasjon utenfor Europa (Nato, 2009)¹. ISAF ble opprettet som følge av Bonn-konferansen hvor flere fremtredende afghanere møttes, med støtte fra FN, og kom frem til flere avtaler om hvordan man skulle gjenskape staten Afghanistan etter den amerikanske invasjonen.

Den første ISAF-styrken begynte å operere i februar 2002 under britisk ledelse. Etter det har ISAF vært under tyrkisk, tysk- nederlandsk, kanadisk, italiensk, fransk og britisk kommando. I dag er ISAF under en multinasjonal Nato-kommando og ledes fra hovedkvarteret i Kabul. Opprinnelig var styrkens viktigste oppgave å støtte overgangsstyret i Afghanistan, samt å sikre sikkerheten og bevegelsesfriheten i Kabul og områdene rundt. På denne måten gav man også støtte til gjenoppbyggingen av landet. Den 14. oktober 2003 vedtok FNs sikkerhetsråd å utvide ISAFs operasjoner til også å gjelde i regioner utenfor Kabul.

1.4 Norsk sikkerhetspolitikk

Siden andre verdenskrig har hovedpilarene i norsk sikkerhets- og utenrikspolitikk vært organisasjonene FN og Nato. På grunn av Norges geografiske plassering ble nordområdene strategisk viktige under den kalde krigen og Norge ble tillagt betydelig vekt i Natos forsvarsplanlegging. Etter den kalde krigen stod verden igjen med en hegemon, USA, som flyttet oppmerksomheten mot andre regioner og problemstillinger. Norge og nordområdene var ikke lenger sikkerhetspolitisk i fokus hos Norges allierte. Utfordringene i nord var lokale, men like reelle for Norge med Russland som nabo. Som småstat var Norge avhengig av de alliertes forpliktelse til organisasjonens artikkel 5: et angrep på et medlemsland er å regne som et angrep på alle, hvis situasjonen rundt nordområdene skulle tilspisse seg. Norge måtte selv leve

¹ Antall soldater i ISAF endrer seg daglig. Styrke antallet vil aldri være eksakt og bør sees på som en indikasjon.

opp til forpliktelsene i alliansen da organisasjonen utpekte terrorangrepet på USA til å falle inn under paktens artikkel 5.

1.5 Metodiske betraktninger

Denne oppgaven er basert på bruken av kvalitativmetoder, også kalt ”myke data” (Hellevik, 2002: 13). Det som kjennetegner en kvalitativ undersøkelse er at man innhenter mange opplysninger om få enheter. Kvalitativ metode er formålstjenlig i denne oppgaven da problemstillingen søker å oppnå en dypere forståelse av en spesifikk sammenheng som ikke kan besvares med kvantitative metoder. Det er mange ulike kvalitative metoder som kan brukes og i denne oppgaven vil det gjøres bruk av det som betegnes som en casestudie. Mer spesifikt gjøres det i denne oppgaven en intensiv casestudie da det er én enhet som undersøkes basert på et stort datamateriale (Hellevik, 2002:111).

1.5.1 Case-studie

Jeg har valgt å ta for meg regjeringen Stoltenberg II sin presentasjon av den norske deltakelsen i ISAF, fordi jeg mener at denne casen er av stor viktighet for å forstå hvordan regjeringen oppnår legitimitet for å bidra med norske soldater til operasjonen. En casestudie er vanlig å ta i bruk når man vil studere et fenomen innenfor dets kontekst og når grensene mellom fenomen og kontekst ikke er tydelige (Yin 2003: 13). Studien av regjeringen Stoltenberg II sin legitimering av den norske deltagelsen i ISAF kan defineres som et teoretisk fortolkende case-studie hvor jeg ønsker å se Stoltenberg II sin legitimering av den norske deltakelsen i ISAF i lyset av humanitære og sikkerhetspolitiske argumenter (Andersen 1997: 68).

1.5.2 Kilder

En kvalitativ tilnærming gir grunnlag for å oppnå dybdeforståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av fylldige data. Det er i denne oppgaven lagt stor vekt på

datainnsamling og det empiriske materialet har vært av stort omfang. For å løse problemstillingen benyttes det i oppgaven både primære og sekundære data. Det vil si at sekundærdataene er samlet av andre og omfatter skriftlige kilder som redegjørelser, taler og intervjuer gitt til media. Primærkildene som brukes er artikler og kronikker skrevet av ministrene selv. Kildene er i hovedsak hentet gjennom elektroniske kildesøk. Dette er direkte relatert til min problemstilling. For å kunne få innblikk i hvordan regjeringen legitimerer den norske deltagelsen i ISAF må man oppsøke kildene hvor det kommer til uttrykk, altså gjennom skrevne artikler av representanter for regjeringen og intervjuer gjengitt i massemedia.

Når man skal gjennomføre en analyse er det viktig å se på dataens reliabilitet og validitet. Validiteten av dataene som benyttes sier noe om det er en generell overensstemmelse mellom det teoretiske og empiriske begrepsplanet. Det handler altså om dataenes egnethet til å belyse problemstillingen (Hellevik 2003:53).

En reliabel datainnsamlingsprosess er transeperent og etterprøvbare. Det er viktig å dokumentere innsamlingen slik at den lar seg etterprøve av andre. Jeg etterstreber dette ved å sikre gode referanser til alt datamaterialet som er blitt brukt i analysen.

Det faktum at jeg tar i bruk ulike kilder fra ulike forfattere kan styrke reliabiliteten til mine data. Da jeg ser på ministres uttalelser i forbindelse med hendelser, er det viktig å se hvordan uttalelsene presenteres i flere media slik at man kontrollerer for forfatterens subjektive innfallsvinkel. Videre bestemmes reliabiliteten av hvor nøyaktig empirien er og høy reliabilitet er et krav for at forskningen skal kunne etterprøves. Dermed kan reliabiliteten styrkes ved å systematisere data, slik at det legges til rette for at andre kan etterprøve empirien senere (Hellevik 2003: 101). I denne oppgaven er alle kildene nedskrevet i litteraturlisten og alle kildene er offentlig tilgjengelige. Jeg mener det tilfredsstillende kravet om etterprøvbarehet i stor grad.

Informasjon fra internett kan kritiseres for å være ustabil da man kan endre på informasjonen til enhver tid. Samtidig er kildene hovedsakelig hentet fra offentlige

arkiver og veletablerte medier som forventes å være fullstendige. Da dette er kilder som er offisielle dokumenter øker det etterprøvnbarheten og reliabiliteten. Og jeg har benyttet meg av en av de best tilgjengelige søkemotor for avisartikler som er A-tekst/Retriever. Denne søkemotoren er ”Nordens ledende leverandør av nyhetsovervåkning og verktøy for redaksjonell research og medieanalyse ” (Retriver). Det ble utført søk på følgende stikkord:

- Anne-Grete Strøm-Erichsen + ISAF
- Jens Stoltenberg + ISAF
- Jonas Gahr Støre + ISAF

Søket ble avgrenset innefor tidsrommet problemstillingen dekker. Samtlige norske aviser ble tatt med i søket, men ikke overraskende er det de landsdekkende avisene som har dekket det meste av operasjonen.

Primærkildene som er blitt benyttet, består av presseuttalelser, redegjørelser for storting samt skrevne artikler og kronikker fra undersøkelsesobjektene selv.

1.6 Tidligere forskning

Oppgavens problemstilling omhandler en operasjon som fortsatt pågår. Av den grunn er det begrenset med ferdigstilt forskning på området. Erik Bøifots masteroppgave om det norske militære engasjementet i Afghanistan retter fokuset mot den norske politikken som lå til grunn for den norske militære deltagelsen i operasjonene i Afghanistan og er derfor relevant for min problemstilling. I sin oppgave viser han at det er to hovedbegrunnelser for den norske deltagelsen. Den ene omhandler den norske egeninteressen i forhold til at Norge kan komme til å trenge Nato i nord. Den andre omhandler idealismen, da i forhold til å hjelpe og utvikle fattige land. Han viser at idealismen blir brukt i Afghanistan-debatten, men at de overskygges av argumenter som har bakgrunn i norsk egeninteresse (Bøifot, 2007:67).

Ved å se på legitimeringen av deltagelsen overfor den norske befolkningen vil man kunne komme med ny innsikt i forhold til hvor sentral den norske identiteten knyttet til å være en fredsnasjon er i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

1.7 Disposisjon

Oppgaven er delt inn i seks kapitler. I neste kapittel vil jeg ta for meg oppgavens teoretiske utgangspunkt; den nye måten å føre krig på. Jeg vil her trekke frem det norske selvbildet av å være en fredsnasjon, som gir en indikasjon på hvordan regjeringen vil legitimere deltagelsen i ISAF. Det vil også bli redegjort for problemet Norge står overfor i forhold til medlemskapet i forsvarsalliansen Nato. Kapittel 3 vil presentere en empirisk oversikt. Her vil det bli redegjort for alvorlige hendelser for norske soldater i Afghanistan og hva som opptar media og regjeringen i de øvrige periodene innenfor oppgavens tidsperspektiv. I kapittel 4 vil uttalelser fra tre ministre bli analysert i forhold til konteksten de er gitt. Kapittel 5 vil jeg se på situasjonen til det danske bidraget og hvordan de samme ministrene i Danmarks uttaler seg om ISAF operasjonen. I Kapittel 6 vil jeg oppsummere funnene fra analysen i forhold til hypotesen og komme med avsluttende betraktninger.

2. Det teoretiske grunnlaget

Formålet her er å gjøre rede for den teoretiske innfallsvinkelen, eller det analytiske verktøyet, jeg anser som mest fruktbar for å belyse min problemstilling. Jeg vil dermed i dette kapittelet ta for meg ulike begreper og teorier som ligger til grunn for å kunne forklare hvorfor jeg mener det vil være nyttig å se på Stoltenberg II regjeringens legitimering av den norske innsatsen i Afghanistan.

2.1 Det post militæresamfunnet

Shaw (2005: 37) tar til orde for at det skjedde en endring i krigføringen allerede på 1970- og 1980-tallet som har ført Vesten² inn i et samfunn som kan karakteriseres som post- militært. En trendens som ble sterkere etter at den kalde krigen var over. Slutten på den kalde krigen bidro til at Vesten fikk mulighet til å kunne dominere verdenspolitikken uten å bekymre seg over Sovjetunionen. Faren for at atomvåpen ville bli brukt som et sanksjonsmiddel fra Sovjetunionen var ikke lenger tilstede til enhver tid og kunne hindre Vestens intervensjoner som de anså nødvendige å gjøre i sin region for å beholde freden (Shaw, 2005: 58). Dermed kunne potensialet for nye militære muligheter utløses.

Overgangen til et postmilitært samfunn vil ikke si at det ikke lenger kriges, men at krigføringen vil være annerledes. En av de viktigste utviklingene de siste årene har vært den økte bruken av vestlige militære i humanitære oppdrag. Flere har tatt til orde for at man nå kan se en ny form for krigføring hos Vesten hvor fokuset er rettet mot å minimere risikoen for å tape liv i militære operasjoner. Sentralt i den nye måten å krige på er at målet i krigføringen er å fjerne de som har tatt til våpen for å oppnå politiske formål som anses som fiendtlige og uakseptable. Man har ikke til hensikt å ta livet av sivile eller ikke-stridende, men om det skjer vil man karakterisere det som

²I denne oppgaven vil "Vesten" bli brukt som en betegnelse på Vest-Europa og Nord-Amerika.

et ulykkestilfelle. Overordnet dette er å hindre at egne soldater blir drept (Shaw, 2005: 1). Christopher Coker (2001) argumenterer i sin bok ” Human Warfare” for at det postmaterielle verdssystemet allerede har hatt innvirkning på holdninger til krig og fred ved å sette selve mennesket i sentrum for situasjoner og øke vektleggingen av menneskerettigheter (Coker, 2001: 78).

2.1.1 Den nye krigføringen

Krigføring i et postmilitært samfunn vil foregå svært annerledes enn tidligere. Media vil være mer involvert, militær suksess vil være avhengig av aksept hos den krigførende befolkningen. Man har gått vekk i fra å betegne nedkjemping av fienden som militær suksess, man må holde på det moralske og det politiske. De krigførende må gjøre et klart skille mellom militære og sivile mål. Et annet kjennetegn er at samtlige vestlige militære aksjoner er rettet mot ikke-vestlige stater og væpnede bevegelser og er, om ikke en reaksjon på direkte angrep på Vesten, vanligvis en reaksjon på konflikter i ikke-vestlige regioner(Shaw, 2005:47).

Globaliseringen har påvirket den nye krigføringen i den forstand at den førte med seg et mer åpent marked som tillot media og det sivile samfunnet å operere i en global kontekst. Media og det sivile samfunnet ble globalisert som følge av utviklingen av IKT som kommunikasjonsmiddel, altså via internett. Internett førte til at individer og mindre grupper, institusjoner og organiserte grupper over hele verden kunne delta og følge med på hvordan krigføringen foregikk. Økningen i kommunikasjonsmåter, betegnes som global overvåkning og har fått stor påvirkning for hvordan krigføringen skjer i dag(Shaw, 2005: 58).

Som følge av en mer overvåkende presse, som lettere når ut til befolkningen, må regjeringen vurdere følgene krigføringen kan ha for partiets posisjon etter valg. Lands befolkning merker seg hvordan det internasjonale samfunnet og den offentlige opinionen i andre land forholder seg og hva de mener om en krigssituasjon. Vestlige regjeringer må derfor rette oppmerksomhet mot denne globale overvåkingen enn andre aktører (Shaw, 2005: 75).

Med alle øyne rettet mot krigssituasjonen har krigføring blitt et spørsmål om risiko. Det handler om å håndtere forholdet mellom politiske risikoer, det vil si at politikerne risikerer å miste sine posisjoner ved valg, og risikoen for å miste liv blant de krigførende og de sivile (Shaw, 2005:71). Den nye måten Vesten kriger på handler til sist om hvordan risikoen krigføring medfører håndteres. Shaw (2005:71) setter frem flere regler som styrer den vestlige krigføringen.

2.1.2 Den nye vestlige måten å føre krig på

For at en vestlig regjering kan ta avgjørelsen om å delta i en krig må det foreligge en virkelig risiko for vestlige interesser, normer og verdier. Historisk sett har de styrende ofte gått til krig for å realisere muligheter i form av økonomiske verdier, makt samt for å styrke sin posisjon. Selv om kriger fortsatt åpner for disse mulighetene for de styrende er det ikke lenger gjennomførbart å presentere beslutningen om å gå til krig med en begrunnelse om å søke profitt. En fundamental oppfatning i dag er at krig er negativt og det setter dermed grenser for legitimiteten. I internasjonal rett kan kriger bare bli utkjempet i selvforsvar eller for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet og det med autorisasjon fra FNs sikkerhetsråd (Shaw, 2005: 71). Globale institusjoner og befolkningen vil i beste fall støtte, eller tolerere, krig i lys av trusler fra stater eller væpnede aktører. Å gå til krig kan kun rettferdiggjøres om det er et svar på en tydelig trussel.

Det aller viktigste i den vestlige måten å drive krigføring på er å minimere antallet sårede hos de vestlige styrkene. Tap av liv har blitt svært vanskelig å rettferdiggjøre da man ikke lenger har en tankegang om at man skal ofre seg for staten. I vestlige samfunn er man svært følsomme overfor naturlige dødsfall, derfor vil en voldelig død oppleves som svært sjokkerende og regjeringer ønsker for enhver pris å unngå de politiske kostnadene tap av soldater vil medføre (Shaw, 2005: 80). Å være soldat er i dag et yrke. Soldaten kan selv akseptere risikoen ved yrket, men vil komme med innvendinger og klager hvis deres liv blir utsatt for en unødvendig risiko. Slike klager vil bli forsterket i media og i politiske valg, derfor er de vestlige regjeringene

sensitive når det kommer til faren for ved å miste en soldats liv. Det er noe man søker å unngå så mye det lar seg gjøre, ofte gjennom å spre risikoen gjennom en internasjonal arbeidsdeling. Det må presiseres at det vestlige samfunnet tolerer tap av liv, men man er mindre villige enn tidligere til å akseptere det, alt avhenger derfor av at tapene kan bli oppfattet som forsvarlige (Shaw, 2005: 80). I likhet med tap av egne soldater er det også viktig å minimalisere antall sårede og drepte sivile.

Begrensninger

Det settes flere begrensninger på rammene for krigen. Blant annet må risikoen for å skape uroligheter i den nasjonale økonomien, samfunnet eller det politiske systemet som følge av beslutningen om å delta i en krigføring minskes (Shaw, 2005: 72). Det gjelder også å ha en kort tidshorisont i forhold til det som vil stå igjen som selve krigføringen, som også kalles *in bello* -fasen. Det er altså snakk om å begrense krigføringens tidsrom da suksessen til de nye vestlige krigene avhenger av at de klarer å holde selve intervensjonen fra de andre fasene av en krig, som fredsbevaring og gjenoppbygging. Krigføringen må også være begrenset til områder som er klart separert fra Vestens kjerneområder i Nord-Amerika, Vest-Europa, Japan og Austral-Asia (Shaw, 2005: 77). Soldater fra Vesten kan bli sendt til krigssoner, men da må de raskt trekkes ut, krigen må ikke ramme vesten fysisk, økonomisk, politisk eller sosialt på en fundamental måte. Dette gjelder særlig i forhold til den globale krigen mot terror (Shaw, 2005: 78).

Den nye måten å føre krig på for Vesten har et fokus på å holde tilbake risikoen for soldatene for på den måten å minimere regjeringens risiko i forhold til valg.

2.2 Norge: en fredsnasjon

Det gjentas ofte i media og regjeringer at Norge er en fredsnasjon. Gjennom utenrikspolitiske utsagn og praksiser blir det skapt og videreført et bilde av hvem nordmenn er. Først og fremst skapes dette bildet for nordmenn selv, men det går også

ut til det internasjonale samfunn. Selvbildet bygger på subjektive opplevde egenskaper ved staten, nasjonen og folket (Leira m.fl., 2007: 9). Disse selvbildene er med på å skape forståelse og sammenheng når nye hendelser og handlinger tolkes inn i de allerede eksisterende mønstrene (Leira m.fl., 2007: 8). Leira m.fl. (2007) trekker frem i sitt studie av norske selvbilder og norsk utenrikspolitikk følgende selvbilder som norske utenrikspolitiske utsagn og praksiser preges av: Norge er et lite land, Norge er en fredsnasjon, Norge deler av sitt økonomiske overskudd med andre land gjennom bistand, Norge er en sterk bidragsyter til det internasjonale fellesskapet gjennom FN systemet og Norges idealer og interesser sammenfaller slik at Norge tjener allmenntjenesten ved å forfølge sine egeninteresser³ (Leira m.fl., 2007: 7).

Det kan skape problemer for forsøkene på å skape en helhetlig utenrikspolitikk hvis spriket mellom det selvbildet som presenteres i statsbudsjetter, redegjørelser for parlamenter og nyttårstaler på den ene siden og det selvbilde som fremstår gjennom utenrikspolitiske handlinger på den annen side blir for stort. Hvis befolkningen ikke lenger gjenkjenner landets utenrikspolitikk, hvis det oppstår for stor kognitiv dissonans, kan hele byggverket rase sammen. Utenrikspolitikken mister sin troverdighet i egen befolkning hvis staten ikke lenger gjennom sine handlinger representerer det bildet befolkningen har av seg selv.

Bildet av å være fredsnasjon har blitt utfordret som følge av de siste ti års historie, da særlig av militære praksiser. Men man har ikke forkastet selvbildet, man har utvidet og tilpasset det, det er derfor ikke usannsynlig at fredstradisjonen kan bidra til å legitimere krigføring (Leira m.fl., 2007: 16).

Det slås fast at det selvbildet som har bred støtte, i teori så vel som i praksis, er Norge som fredsnasjon (Leira m.fl., 2007: 10). For å kunne fastslå at nordmenn ser på Norge som en fredsnasjon er det fruktbart å se på hvordan det presenteres i blant annet taler fra utenriksminister, statsminister og regjeringsplattformer, da det er gjennom utenrikspolitiske uttalelser det skapes bilder av stater i egen befolkning og i andre

³ Leira m.fl. nevner også følgende selvbilde: Norge bygger opp under multilateralitet og regelbunden internasjonal politikk, Norge er en ihuga atlantist og at Norge er et utenforland.

stater (Leira m.fl., 2007: 8). Hensikten er ikke å se på om Norge er en fredsnasjon, men å vise hva som ligger i begrepet.

2.2.1 Det norske selvbildet slik det presenteres

Jeg vil først se på ” Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet 2005-09, også kalt Soria Moria-erklæringen. Deretter tar jeg for meg en artikkel og et foredrag av utenriksministeren. Helt til slutt vil jeg presentere en meningsmåling. Studier av tidligere skriftlige kilder samt en spørreundersøkelse vil gi et godt grunnlag for å definere Norge som en fredsnasjon.

Soria Moria -erklæringen

I forhold til målene i internasjonal politikk gjentas det at regjeringen vil jobbe for å styrke Norges innsats som fredsnasjon. For regjeringen er det å forebygge, dempe og løse konflikter kjennetegn ved en fredsnasjon (Soria Moria-erklæringen, 2005: 5).

Under overskriften ”internasjonal politikk ” utdypes regjeringens syn på norske interesser i utenrikspolitikken. Det som faller inn under de norske interessene er blant annet at vi ønsker en FN-ledet verdensorden og dermed vil regjeringen styrke Norges innsats som fredsnasjon. Selve begrepet fredsnasjon gjentas flere ganger i regjeringserklæringen. I den politiske plattformen til dagens regjering presiseres det at den norske utenrikspolitikken skal ivareta norske interesser og verdier samt at hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk ligger fast. Det utdypes videre at det i disse hovedlinjene inngår en sterk oppslutning om FN og om folkeretten. Regjeringen Stoltenberg II vil styrke den norske innsats for konfliktforebygging og konfliktløsning og mener at Norge kan spille en viktigere rolle når det gjelder fredsbygging enn på andre områder i utenrikspolitikken.

Utenriksministeren

Utenriksminister Støre har ved flere anledninger tatt til ordet for at Norge er en fredsnasjon. Han legger først og fremst det norske engasjementet i freds og

forsoningsprosesser til grunn for dette selvbildet. At Norge støtter opp om FN sees på som det viktigste arbeidet i forhold til fred, da FN er det viktigste forumet for internasjonal sikkerhet og bidrar til en verdensorden som regulerer bruken av makt (Støre, 2006a). Engasjementet i FN og godt forhold til flere av verdens mektigste land har betydning for den norske rollen i fredsarbeid.

I sin tale hos Norges Fredssenter påpeker han:

”At det er et trykk i den norske opinionen for en aktiv norsk politikk for fred, er en politisk styrke. Den vil regjeringen bruke, og gjøre Norge som fredsnasjon til en realitet”

(Støre, 2006a).

Utenriksministeren peker på at om rollen som fredsnasjon skal være en realitet går veien via dialog og politiske løsninger og han trekker frem flere eksempler på Norges rolle i fredsprosesser. Han reflekterer over hva som ligger i fredsbegrepet og påpeker at fred betyr mer enn fravær av krig. Å leve i fred handler om å kunne oppleve utvikling, utdanning, helse velferd og verdiskapning. Videre presiserer han at innsatsen for fred, forsoning og utvikling ikke ene og alene kommer av en holdning om solidaritet og respekt for mennesket, men at politikken som føres for å fremme fred er en del av den norske sikkerhetspolitikken (Støre, 2006a).

Meningsmåling

Målet med å benytte en meningsmåling er her å finne ut om Norge oppfattes som en fredsnasjon og de som man søker å få informasjon fra er Norges befolkning. En meningsmåling som er gitt til en representativ del av den norske befolkningen vil kunne styrke min påstand om at nordmenn oppfatter seg selv og Norge som en fredsnasjon. I forbindelse med markeringen av Norge som en selvstendig nasjon ble det i 2004-05 utført en meningsmåling. I målingen som ”Hundreårsmarkeringen – Norge 2005” fikk gjennomført sa 92 % av de spurte seg helt eller delvis enige i beskrivelsen av Norge som ” *En rik nasjon som deler sine ressurser med andre*

gjennom humanitær aktivitet og fredsarbeid” (Norge 100 år, 2005). Dette indikerer at en meget stor andel av norske statsborgere ser på Norge som en fredsnasjon da fredsarbeid tidligere ble beskrevet som en del av begrepet.

2.2.2 Oppsummering

Den norske fredstradisjonen går langt tilbake i tid. Norge ble alt på 1890-tallet trukket frem som et lite land med et velutviklet demokrati, et sterkt sivilt samfunn og en moderne historie uten erobningskriger og imperialisme (Leira m.fl., 2007: 11).

Realpolitisk kan den norske fredsaktivismen sees på som en del av norsk sikkerhetspolitikk. Som småstat blir sikkerheten best ivaretatt gjennom styrking av den internasjonale fredsorden med forutsigbare og forståelige handlingsregler og dermed kan fredsaktivisme godt vurderes som en del av den generelle sikkerhetspolitikken. Det følger logisk at hvis det er fred i verden vil også Norge leve i fred og dermed kan fredsarbeidet tolkes som en form for sikkerhetspolitisk hjelp til selvhjelp (Leira m.fl., 2007:13).

Tolkningen i Leira m.fl. sin rapport stemmer overens med innholdet regjeringen legger i begrepet i forhold til sin omtale av Norge som fredsnasjon. Det bekreftes også av utenriksministeren som forankrer det norske engasjementet for fred i sikkerhetspolitikken. Statsministeren legger også det norske engasjementet til grunn for hvordan Norge praktiserer sitt selvbylde. Meningsmålingen viser at befolkningen, i likhet med ministrene, identifiserer Norge med en fredsnasjon.

2.3 Norges sikkerhetspolitiske grunnstein

Siden opprettelsen har Norge vært medlem av forsvarsalliansen Nato. Etter skiftet til en unipolar verden har Norge fått nye utfordringer som følge av å være alliert med verdens eneste militære hegemon, USA. Det har sine fordeler og ulemper for norsk politikk. Fordelen er klar; på grunn av Norges geografiske størrelse og plassering er vi

avhengig av et sikkerhetspolitisk støtteapparat. Ulempen er at man også forplikter seg til å stille opp for sine allierte. Det er derfor nyttig å kunne trekke inn noen betraktninger i forhold til hva en sikkerhetsallianse fører med seg. Det vil også vise at man ikke lenger kan begrunne den norske deltagelsen i ISAF ut ifra sikkerhetspolitiske årsaker. Dette fordi Norge, og de mindre landene i alliansen, ikke lenger deler USAs trusseloppfatning av Afghanistan, selv om det var enighet i perioden etter terrorangrepet på USA.

2.4 Nato i en unipolar verden

Amerikas⁴ allierte⁵ ble stående ovenfor nye dilemmaer når strukturen i det internasjonale systemet endret seg fra bipolar til unipolar. Det oppstår en usikkerhet som følge av endringene i det internasjonale systemets struktur, noe som fører til sikkerhetsalliansedilemmaet. I sin artikkel ” Managing the Hegemon: Nato under Unipolarity”⁶ peker Galia Press-Barnathan (2006) på hvilke strategier de allierte benytter seg av for å gjøre usikkerheten mindre. Press-Barnathan vil vise at Europa forsøker å håndtere usikkerheten som endringen til et unipolar system har ført til ved å benytte seg av de sikkerhetsordningene som allerede finnes hvor USA er involvert, hovedsakelig gjennom Nato. De europeiske allierte prøver altså ikke å balansere USA.

I forhold til oppgavens tema er det relevant å kunne gjøre det klart hvorfor man ikke trekker de norske styrkene ut av Afghanistan, når det oppstår alvorlige situasjoner som man ikke klarer å relatere det å være en fredsnasjon med deltagelse i en militær operasjon.

⁴ Jeg vil i denne oppgaven legge samme betydning i begrepet Amerika som det som tillegges USA.

⁵ Når det i artikkelen refereres til USAs allierte menes det landene i Europa. Denne referansen ligger også til grunn i denne oppgaven.

⁶ Artikkelen tar kun for seg erfaringen til de europeiske allierte i Nato

2.4.1 Det unipolare systemet og trusseloppfatninger

I et unipolart system er det større potensial for svingninger i trusseloppfatninger blant de regionale allierte og hegemonen. Årsaken er at under bipolaritet er det større overensstemmelse mellom de allierte i hva eller hvem som utgjør en trussel mens i en unipolar verden vil de mindre aktørene håndtere allianser og relasjoner annerledes. Staters trusseloppfatninger blir påvirket av geografiske variasjoner, ulike oppfatninger av intensjon samt innenriksfaktorer og ideologi, noe som ikke utelukkende kommer fra endring i systemstrukturen. Flere faktorer påvirker dermed trusseloppfatningene nå enn da systemet var bipolar. For eksempel er trusseloppfatningene i Europa mindre statssentriske og omhandler migrasjon, miljø trusler og økonomisk kriminalitet, mens USA retter sin bekymring mot verdensordenen og en mer tradisjonell sikkerhet. Siden terrorangrepet på USA har europeere følt en trusseløkning når det kommer til terrorisme og masseødeleggelsesvåpen, men intensiteten er ikke den samme som hos amerikanerne (Press-Barnathan, 2006: 277). Viljen til å bruke militærmakt er for de europeiske statene bare relevant når det kommer til forsvar av vitale eller essensielle interesser, som å forsvare den hjemlige befolkningen.

Det er da særlig for de mindre aktørene i alliansen at svingninger i trusseloppfatning vil være en alvorlig utfordring. For eksempel kan en hegemon finne det mer verdifullt å orientere seg mot globale trusler, noe som vil være av begrenset interesse for de mindre allierte som i stedet vil finne trusler i sin region mer signifikant. Uroligheter i mindre regioner vil mest sannsynlig være av mindre strategisk verdi for en hegemon når systemet er unipolart.

Et avvik kan også spores i hvordan man skal møte truslene. USA har en tendens til å handle med militærmakt og unilaterale handlinger, mens europeere foretrekker å bruke myk makt og multilaterale fremgangsmåter. Dagens fravær av en klar og sterk tradisjonell ytre trussel, som Sovjetunionen var tidligere, kan bidra til forskjeller i verdenssyn og innenrikspress hos de europeiske statene vil spille en større rolle når det kommer til uenigheter over bruk av maktmidler (Press-Barnathan, 2006: 278).

For å analysere bekymringene de mindre aktørene i systemet står overfor viser Press-Barnathan alliansens sikkerhetsdilemma.

Alliansens sikkerhetsdilemma er utdypet av Glenn Snyder (1997) og konkretiserer problemet de små aktørene møter i forhold til den allierte hegemonen. Snyder benytter teorien på multipolare og bipolare samfunnsstrukturer, men den er like fruktbar i forhold til det unipolare samfunnet da argumentene går på dilemmaer innad i en allianse, uavhengig av hvilken samfunnsstruktur som eksisterer. På den ene siden frykter de små landene at allianseforpliktelsen vil føre til press fra hegemonen om å bidra i konflikter hvor det ikke direkte noe står på spill for dere del. Frykten for å bli dratt inn i hegemonens konflikt oppstår når det er mer verdifullt å bevare alliansen enn det koster å kjempe for den alliertes interesser (Snyder, 1984: 467). På den andre siden er man også bekymret for at hegemonen skal forlate alliansen eller ikke oppfylle sine forpliktelser i en nødssituasjon. Dette problemet oppstår som et resultat av at man ved å minske risikoen for å bli forlatt samtidig øker risikoen for å bli satt under press og omvendt (Snyder, 1984: 466-467). Dilemmaet er alltid tilstedeværende i en allianse, men ulike situasjoner kan øke bekymringen for å bli utsatt for press eller å bli forlatt. Dette er en utfordring som går på faktisk militær adferd, men den kan også ta økonomisk eller politisk form, eller veves sammen. For eksempel kan stater oppleve en situasjon hvor de støtter sine alliertes politiske eller militære adferd finansielt, selv om de i utgangspunktet er imot adferden.

I et unipolart system vil det være mindre risiko for å måtte bidra med militærinnsats, da en hegemon vil kunne ordne opp i sine problemer uten å være avhengig av militærstøtte av sine allierte. Som deltager i en allianse vil man alltid ha strategiske interesser av å bidra hvis de allierte skulle havne i en nødssituasjon. Sikkerhetsfaren i et unipolart miljø ikke vil så direkte som tidligere og, som påpekt, vil innenrikspolitikken ha en større innflytelse, slik at selv en svært liten militærinnsats kan bli politisk fremtredende. For eksempel vil det alltid være en overhengende fare for å miste soldater ved militære bidrag.

De alliertes frykt for enten å komme under press fra hegemonen eller å bli forlatt av hegemonen krysser hverandre. I saker hvor hegemonen føler seg mer truet enn sine allierte, vil de allierte være bekymret for å bli satt under press, mens i saker hvor de allierte føler seg mer truet enn hegemonen vil de frykte å bli overlatt til seg selv. I et unipolart system er det mulighet for at begge scenarioene vil oppstå samtidig på forskjellige saksområder, i forskjellige regioner eller at de svinger over tid. Hva som oppfattes som en trussel varierer i forhold til geostrategiske overveielser, innenrikspolitik og samt ulik oppfatning av sikkerhet og aggressive intensjoner. Da det ikke ligger noe systematisk press på hegemonen til å opprettholde sine allianseforpliktelser har de mindre aktørene i alliansen god grunn til å frykte å måtte handle alene i regionale saker som kan være av vital interesse for de. Selv om de små aktørene kan være mindre interessert i trusler som omhandler orden i hele det internasjonale samfunnet kan det være mulighet for at hegemonen vil bruke sitt maktpotensial som et pressmiddel for å få sine allierte involverte. Dermed vil de allierte i en slik situasjon være urolige for å bli satt under press. Verktøy til å håndtere disse utfordringene er også færre i et unipolart samfunn. Utfordringen for de mindre aktørene er å utvikle en generell strategi som kan håndtere fluktusjoner mellom press og å bli forlatt. Strategien må bidra til at de mindre aktørene i alliansen kan håndtere frykten for å komme under press fra hegemonen samtidig som man prøver å unngå at man blir overlatt til seg selv i det som de oppfattes som viktige saker.

2.4.2 Verdien av en eksisterende allianse for de mindre aktørene

En allianse opprettholdes kun hvis kostnadene ved å bevare den ikke overstiger fordelene. Selv om det i dagens unipolare system er ulike trusseloppfatninger mellom de Nato-allierte, særlig mellom hegemonen (USA) og de andre, er det flere årsaker til at de mindre aktørene, som Norge, vil være interessert i å opprettholde organisasjonen etter systemskiftet.

For de mindre aktørene er det viktig å opprettholde hegemonens satsning på deres sikkerhet, da det kan oppstå nye trusler i fremtiden. Å opprettholde Nato gir også de allierte muligheten til å fordele byrden når muligheten er til stede. Da særlig med tanke på saker som ikke utgjør en eksistensiell trussel, men som allikevel fører til bekymring. For de mindre aktørene i alliansen er det også mindre sannsynlighet for at deres hegemon partner blir en potensiell trussel i fremtiden og generelt oppnås det fordeler av å være alliert med den sterkeste staten i systemet. Den institusjonelle strukturen bidrar også til at de allierte får flere verktøy til å håndtere utfordringene med unipolaritet, særlig når det kommer til sikkerhet.

2.4.3 Strategier for å håndtere usikkerhet

Unighet om hvilke betingelser som skal være tilstede for maktbruk gjenspeiler ubalansen blant de allierte. De allierte kan velge å benytte seg av to strategier for å minske usikkerheten i systemet. Den ene strategien er å bruke Nato til å få USA til å beherske seg ⁷, mens den andre strategien går ut på utvikle en arbeidsfordeling med USA. Hvilken strategi⁸ som benyttes avhenger av hvordan variasjonen i trusseloppfatninger mellom de mindre aktørene og hegemonen.

Muligheten for å holde tilbake ens allierte avhenger av måten de institusjonelle båndene knytter medlemmene sammen. Institusjonaliserte kommunikasjon- og konsultasjonskanaler samt beslutningsordninger og operasjonelle prosedyrer kan tillate medlemmer i alliansen å utøve innflytelse på andre medlemmer. De institusjonelle verktøyene kan også være effektive i forhold til å hindre at uønsket politikk blir drevet frem og reduserer usikkerheten når det kommer til de andre alliertes mål og motivasjon.

Det er mest sannsynlig at de mindre aktørene vil prøve å få til en begrensings avtale når de er bekymret for å bli dominert av den mektigste allierte og frykter mer press.

⁷ På engelsk bruker man begrepet "pact of restraint". Dette er i utgangspunktet et våpen for å håndtere trassige stormakter innad i alliansen.

⁸ Begge strategiene er linket, på den ene eller andre måte, opp imot den allerede eksisterende allianse institusjonen.

Denne bekymringen oppstår som regel i situasjoner hvor hegemonen føler større grad av trussel enn sine allierte. I slike situasjoner er det stor sannsynlighet for at hegemonen vil fremme en militærstrategi og forlange støtte fra sine allierte.

Snyder diskuterer metoder for å holde tilbake en alliert slik at man kan redusere risikoen for å havne under press. Han ser på dette som en forhandlingsprosess hvor de allierte kan true med å forlate alliansen eller omstille den, holde tilbake diplomatisk støtte i en situasjon eller insistere på en konsultasjon under en krise. Å kunne forplikte staten som man ønsker å holde tilbake kan bare skje om man har en grunn til å tro at ens mening har noen verdi. Om ens mening har noen verdi avhenger av to faktorer; naturen og styren til den eksisterende institusjonelle ordningen innad i alliansen og graden skjevhet i maktforholdet mellom de mindre allierte og den største makten i alliansen. Det er altså større sannsynlighet for at en høyt institusjonalisert allianse blir brukt som en begrensende avtale hvis beslutningsprosessene er demokratiske og alle medlemmer har mulighet til å stemme.

Hovedproblemet med en begrensingspakts-tilnærming er at som en langtids strategi er dens effektivitet avhengig av at hegemonen allerede er forpliktet og fortsetter å være forpliktet til regional sikkerhet. Derfor kan denne strategien bare fungere om den kombineres med en annen strategi som øker verdien av allierte for hegemonen og som kan redusere potensielle kostnader ved å forbli i alliansen.

En annen strategi er å skape en arbeidsfordeling med hegemonen. Som påpekt gjør den unipolare strukturen truslene mer varierte og kompliserte og faren for å bli forlatt eller utsatt for press kan variere fra sak til sak. Slike variasjoner skaper dermed et insentiv til å supplere relasjonen man har gjennom den eksisterende alliansen til å utvikle en regional organisasjon som kun jobber med regionale sikkerhetstrusler. En slik organisasjon reduserer risikoen assosiert med å bli forlatt, siden det da vil eksistere regionale muligheter til å håndtere regional sikkerhetstrusler. Den potensielle kostnaden ved å bli forlatt av hegemonen vil dermed bli lavere. Når de regionale allierte oppfatter en trussel som mer alvorlig enn hegemonen er det større sannsynlighet for at flere vil anstrenge seg for å få til en arbeidsfordelingsstrategi. I en

slik situasjon er man mer bekymret for om hegemonen ikke vil stille med de styrkene som er nødvendige for å hjelpe de regionale allierte fordi dette problemet ikke er en direkte trussel for hegemonen. Hegemonen kan i slike situasjoner oppleve innenrikspress for å frafalle forpliktelsen. Strategien med arbeidsfordeling kan også minske faren for å bli dominert da den er direkte koblet til en effektiv byrdedeling med hegemonen. En signifikant byrdefordeling vil gjøre alliansen mer verdifull for hegemonen. Dette kan oppnås gjennom en smartere oppgave eller en saksspesifikk arbeidsdeling som utnytter alliertes muligheter og maksimerer deres politiske innflytelse. Dersom samtlige allierte kan bidra med spesifikke fordeler til hegemonen kan de dermed oppnå større innflytelse ved å krysse saker. Dette kan igjen bidra til at allierte kan holde hegemonen tilbake på et område ved å koble det opp mot deres verdifulle samarbeid. Dermed skapes det en større fleksibilitet til de allerede eksisterende sikkerhetsrelasjoner. Begge strategiene har som utgangspunkt at samarbeidet mellom de små aktørene er meningsfylt. Grad av suksess i forhold til implementering av strategiene vil avhenge av statens ferdigheter til seg imellom å overvinne kollektive problemer.

2.5 Hypoteseutforming

I likehet med øvrige land i Vesten må den norske regjeringen ta hensyn til innenrikspolitiske forhold og risiko minimering. Som følge av globaliseringen har befolkningen mulighet til å overvåke krigføringen noe som påvirker måten krigen føres da den ikke kan overskride befolkningens toleranse. Derfor er det i dag vanskeligere i den vestlige delen av verden å få tilslutning fra egen befolkning for innsats i militære operasjoner, da det å ofre egne soldater og andre i økende grad blir sett på som uakseptabelt (Kjølberg og Jeppesen, 2001: 22). Toleransen for tap av egne soldater og sivile i krig er blitt svært lav og dermed må deltagelsen i krigføringen relateres til statens vitale interesser. Det betyr at jo mindre truet man føler statens interesser er, jo vanskeligere er det å oppnå legitimitet for å sende soldater til militære operasjoner langt borte.

2.5.1 Legitimeringen skjer ved bruk av humanitære argumenter

Nordmenn har utviklet en identitet som innbyggere i en fredsnasjon. Regjeringen må derfor kunne tilpasse krigføringen til denne identiteten for å ikke risikere sviende nederlag ved neste stortingsvalg. Jeg forventer derfor at regjeringen vil tilpasse legitimeringen av den norske innsatsen i størst mulig grad til identiteten av å være en fredsnasjon fordi det er av interesse for den norske befolkningen å opprettholde dette selvbildet.

Jeg fremsetter derfor følgende hypotese:

H1: Regjeringsrepresentanter vil først og fremst bruke fredsretorikk for å begrunne deltagelsen.

2.5.2 Legitimeringen skjer ved bruk av sikkerhetspolitiske argumenter

Ved starten av intervensjonen i Afghanistan var det en tydelig felles oppfatning hos USA og de europeiske allierte at Afghanistans regime utgjorde en trussel. Det var felles interesser kombinert med ønske om at USAs europeiske allierte skulle fortsette å være relevant selv om hegemonen ikke lenger hadde fokuset på Europa. Over tid ble gapet mellom Europa og USA i forhold til trusseloppfatning og politiske mål større og tydeligere (Press-Barnathan, 2006: 297). På grunn av endring i trusseloppfatningen forventes det ikke at regjeringen vil bruke sikkerhetspolitiske argumenter i stor grad. Det vil ikke gi deltakelsen den tyngden man trenger for å få legitimitet hos befolkningen ved å begrunne den ut ifra allianseforpliktelse. Dette fordi man i Norge ikke ser på situasjonen i Afghanistan som en reell trussel og dermed vil det sikkerhetspolitiske aspektet ikke gi nok tyngde i forhold til identiteten som fredsnasjon. Dermed vil ikke de sikkerhetspolitiske argumentene blir brukt, hvis trusseloppfatningen ikke er til stede. Endringer i felten vil kunne føre til at trusseloppfatningen endrer seg og bli mer reell også for den norske befolkningen. Da

vil den sikkerhetspolitiske begrunnelsen kunne trekkes frem for å gi legitimitet til den norske innsatsen og jeg forventer dermed følgende:

H2: Regjeringsrepresentantenes argumenter er sikkerhetspolitiske, men bare når det trengs.

2.5.3 Legitimeringen skjer ved bruk av terrortrussel argumenter

Det som er sentralt i forhold til den norske deltagelsen i ISAF er at den kan passe inn i det norske selvbildet av å være en fredsnasjon. I situasjoner hvor norske liv står i fare for å gå tapt eller har gått tapt trengs det mer tyngde i forhold til legitimeringen da man i et postmilitært samfunn har en lavere toleransegrense for tap. En regjering er derfor avhengig av å relatere alvorlige situasjoner og tap til en reell trusseloppfatning. Befolkningen krever at saken er viktigere enn norsk utviklingspolitikk eller allianseforpliktelse. En slik trussel er terrorisme, som på grunn av sine krigføringsmetoder utfordrer befolkningens sikkerhetsfølelse. Derfor antar jeg at regjeringen kun vil argumentere for deltagelse i ISAF på grunn av bekjempelse av Taliban og terrorisme i tilfeller hvor norske liv står i fare for å gå tapt eller har gått tapt og jeg fremsetter følgende hypotese:

H3: Regjeringsrepresentantene vil i ytterste nødsfall ta i bruk terrorbegrepet, men kun når alvorlige hendelser inntreffer.

2.5.4 Analysemodell

For å kunne strukturere empirien har jeg valgt å bruke en analysemodell som analyseverktøy. Den tillater meg å sortere innholdet i utsagnet etter forhåndsbestemte kategorier. Tabell 1 viser hvordan jeg har valgt å kategorisere uttalelsene.

Tabell 1: Analysemodell

Humanitære argumenter	Argumentene vektlegger konfliktløsning og fred, men også sivil utvikling og demokratisering av Afghanistan.
Sikkerhetspolitiske argumenter	Argumentene vektlegger Norges sikkerhet og forpliktelser i forsvarsalliansen NATO som er Norges sikkerhetspolitiske hjørnestein.
Terrortrussel argumenter	Argumentene vektlegger å trygge verdens sikkerhet og bekjempe internasjonal terrorisme.

3. Det empiriske grunnlaget

I dette kapittelet vil jeg se på endringer i ISAFs situasjon i Afghanistan gjennom to og et halvt år. Jeg har valgt å dele kapittelet i to, hvor den første delen tar for seg de store hendelsene i Afghanistan hvor nordmenn var involverte. Det vil her bli redegjort for selve situasjonen som oppstod. Hvordan dette ble mottatt her i Norge, debatt og uttalelser fra ministrene vil bli belyst i analysen.

I den andre delen trekker jeg frem hva det snakkes om blant ministrene i perioder hvor det er stille i felten. Jeg vil se hvor fokuset rettes i media i de periodene hvor norske styrker ikke utsettes for noen fare, altså i såkalte rolige perioder. Innenfor denne perioden faller også forespørsler fra Nato om økning i styrkebidrag og beslutninger som skjer på dette området og hvordan regjeringen legger det frem i redegjørelser for stortinget.

Da problemstillingen tar for seg regjeringen Stoltenberg II vil jeg begrense empirien til å gjelde fra januar 2006 til og med juni 2008. Perioden er stor nok til å kunne se om det oppstår endringer i argumentasjonen i forhold til hva som skjer i felten, og dette vil da bli behandlet i analysen. Situasjonssinndelingen tydeliggjør hvorvidt endringer i felten påvirker legitimeringen og vil kunne besvare mine hypoteser.

3.1 Alvorlige hendelser med de norske militære styrkebidragene i felten

I løpet av perioden jeg tar for meg vil jeg se på fem alvorlige episoder hvor soldaters liv står i fare og to mister livet. Jeg har også valgt å ta med en hendelse som ikke omfatter norske soldater, men tap av en norsk sivil. Grunnen til at jeg velger å ta med denne hendelsen er at regjeringen etter hendelsen måtte besvare spørsmål som gikk direkte på det norske bidraget. Hendelsene vil bli presentert kronologisk.

3.1.1 Angrep på den norske leiren i Meymaneh

I februar 2006 blir hovedkvarteret til det regionale stabiliseringslaget i Meymaneh, som ledes av Norge, angrepet av demonstranter. Seks norske soldater ender opp med lettere skader og fire av angriperne blir drept (NTBtekst, 7.2.2006a) da mellom to - tre hundre mennesker bryter seg inn gjennom porten i ISAF-leiren. Flere av demonstrantene blir også skadd som følge av skudd avfyrt i selvforsvar av de norske styrkene. Opprøret blir sett i sammenheng med trykningen av karikaturene av profeten Muhammed. Karikaturene ble først trykket i den danske avisen Jyllands posten i 2005 og deretter gjengitt i det norske, kristne bladet Magazinet den 10. januar 2006. Muslimer over hele verden reagerte sterkt og flere steder ble norske og danske ambassader angrepet og flagg brent. I Norge ble risikoen knyttet til deltagelsen i Afghanistan svært tydelig etter angrepet på den norske ISAF styrken.

En eksplosjon utenfor den norske leiren i Meymaneh i mai fører til at tre norske soldater blir lettere skadet (Forsvarsnett, 07.02.2006). Media fokuserer en del på økningen av de dramatiske hendelsene. De siste seks månedene har trusselbildet økt i området hvor nordmennene er stasjonert og det er også en økning i bruk av improviserte sprengladninger og selvmordsbombere i nordøst. Ministrene påpeker at det er på grunn av den usikre situasjonen norske soldater er sendt til landet og at Norge ikke kan trekke seg ut på grunn av vold og terror.

3.1.2 Tap av soldater

Norge mister sin andre soldat i Afghanistan i juli da elitesoldat Tor Arne Lau Henriksen blir drept som følge av en skuddveksling i Lowgarprovinsen i det sentrale Afghanistan på grensen mot Kabul. Fire norske spesialsoldater og en gruppe afghanske sikkerhetssoldater er på et rekognoseringsoppdrag sammen med afghanske sikkerhetsstyrker. Formålet med oppdraget er ”å hindre fiendtlige elementer i å operere mot Kabulområdet” (Klassekampen, 24.7.2007). Henriksen og tre andre norske spesialsoldater samt en gruppe afghanske sikkerhetssoldater kom mer i nærkamp med sivilkledd Talibansoldater etter et overraskende angrep.

Det såes tvil i norske media om drapsstedet, og det hevdes at Tor Arne Lau-Henriksen ble drept et annet sted i Afghanistan enn det Forsvaret tidligere har sagt. Påstanden blir avvist av forsvarssjef Sverre Diesen.

I juni åpner en permanent militærleir i Meymaneh, dette er den første permanente militærleiren Norge har bygget i utlandet og den er ett av flere tiltak som regjeringen iverksatte for å bedre sikkerheten til styrkene etter angrepet av demonstranter i februar 2006.

24. oktober er det et nytt forsvarsministermøte i Nato, dog et møte hvor det ikke skal fattes noen formelle vedtak. På møtet gis ingen løfter om norsk økning i Afghanistan, derimot tyder ting på at det vil skje en omrokking slik at deler av utrykkingsstyrken i Mazar-e Sharif blir overført til Faryab. Det gis uttrykk for en styrking av basen i Meymaneh med to helikoptre og en økning i personell. Helikopterbidraget samt en tilførsel på mellom 50 og 100 infanterisoldater og offiserer samt en spesialstyrkeenhet på 150 personer i Kabul skulle bli det norske bidraget i 2008. Stoltenberg opplyste også om at det ikke ville komme noen ytterligere norske bidrag i 2008.

I løpet av høsten blir det tydelig at sikkerhetssituasjonen i nord er forverret. I november kommer det ut at norske ISAF-soldater har deltatt i en offensiv i Nordvest-Afghanistan sammen med andre utenlandske og afghanske styrker for å forhindre at Taliban får fotfeste i nord. Den 6. november varsler Strøm-Erichsen om nye norske styrkebidrag til Afghanistan, en spesialstyrke skal operere i Kabul for en periode på 18 måneder, samtidig som hurtigreaksjonsstyrken, QRF, flyttes fra Mazar –e- sharif til Faryab.

Norske soldater er i harde kamper i begynnelsen av november 2007, men ingen blir skadd. De norske soldatene, sammen med afghanske regjeringsstyrker, inngår i en omfattende operasjon for å hindre Taliban i å få fotfeste i Ghormach-distriktet i Badghis-provinsen. Allikevel mister Norge sin tredje soldat i Afghanistan den 8. november. En veibombe går av under et norsk kjøretøy på vei til en skytebane nord for den norske leiren i Meymaneh. Kristoffer Sørli Jørgensen blir drept og en annen

soldat blir hardt såret i angrepet. Det rettes skarpt fokus på legemangelen ved de norske leirene i Afghanistan da det viser seg at en tysk kirurg som tilfeldigvis er i den norske leiren i Meymaneh redder livet til den skadde soldaten. Det kommer frem at forsvaret ikke har greid å bemanne kirurgstillingen i leiren, og uten kirurgisk hjelp, ville også den andre soldaten ha mistet livet (NTBtekst, 10.11.2007). I en åpen høring i Kontroll og konstitusjonskomiteen bekreftet Strøm-Erichsen at det ikke har vært god nok medisinsk beredskap i flere uker og det er mangel på både kirurger og leger(Stortinget, 19.12.2007).

3.1.3 Det første sivile tap

Utenriksministeren reiser i januar for på besøk til Afghanistan for å gjennomføre bilaterale samtaler med afghanske myndigheter, samt å synliggjøre og markere langsiktig norsk utviklingsbistand (Utenriksdepartementet, 2007). Norsk presse er også representerte med flere journalister. Delegasjonen blir utsatt for et attentat, 14. januar 2008, ved hotellet de holder til på, noe som fører til at Norge mister sin første sivil i Afghanistan, journalist Carsten Thomassen.

Utenriksministeren gir den 5. februar en redegjørelse om en samordnet plan for Norges bidrag i Afghanistan. Her går han dypt inn i både problemene og utfordringene man står ovenfor i Afghanistan, men han viser også til fremgangen fra 2001. Gahr Støre oppsummerer med følgende: ” Vi er til stede militært i Afghanistan gjennom ISAF for å trygge sikkerheten i landet. Vi må sikre at Afghanistan ikke på ny blir et arnested for internasjonal terror”(Stortinget, 2008). Utenriksministeren varsler ikke noen nye økninger av styrkebidraget, men signaliserer at de norske styrkene vil være i Afghanistan på ubestemt tid. Gahr Støre avslutter med å påpeke hvor viktig det er å balansere både det militære og det sivile bidraget.

Media fokuserer først og fremst på utenriksdepartementets håndtering og planlegging både før og etter besøket. Det rettes blant annet kritikk mot at reisen ikke var koordinert med forsvarsdepartementet, at reiseinformasjonen ble publisert på internett, at ingen fra UDs følge eller livvaktene kom de to norske som var livstruende

skadet til hjelp samt feilinformasjon til pårørende og offentligheten om tilstanden til sårede (VG, 25.1.2008).

3.2 Rolige perioder for de norske styrkene i Afghanistan

Jeg vil her presentere dilemmaet den norske regjeringen må ta standpunkt til når det gjelder det norske bidraget i Afghanistan i de periodene hvor norske soldater ikke er involvert i direkte situasjoner hvor faren for liv står på spill, men som likevel berører det norske bidraget. Jeg vil her først presentere katalysatorer for at det norske bidraget er oppe til diskusjon, i stortinget og i media. Det som presenteres er derfor forespørsler fra Nato om å øke styrkebidrag. De vil bli presentert kronologisk da dette er den beste måten å oppnå innsikt og se kontinuiteten av ISAF operasjonen.

I regjeringens politiske plattform, Soria Moria, blir det gjort klart at Norge skulle trekke ut sine styrkebidrag fra den USA ledede Operation Enduring Freedom når mandatperioden er over i januar 2006 og satse på deltagelsen i ISAF. Som følge av stortingsvedtaket året før reiser fire norsk F-16 fly og ca. 90 personer ned til Afghanistan den 12. februar 2006. Oppdraget skal vare til 29. mai 2006 og delegasjonen skal styrke den norske deltagelsen i ISAF (Forsvarsnett, 4.2.2008).. Flere stortingsrepresentanter fra regjeringspartiet SV gir kraftig uttrykk for sin motstand mot å bidra med jagerfly da de mener at operasjonen får et offensivt preg, noe som ikke stemmer overens med den nye satsningen på sikkerhet og gjenoppbygging av Afghanistan. Det blir pekt på at Operation Enduring Freedom sin offensive fremtoning var hovedargumentet for at Norge skulle trekke seg ut av operasjonen og dermed vill det ikke la seg forene med at flyene i spesielle situasjoner kan tilkalles av OEF. Fire stortingsrepresentanter fra SV deltar i en demonstrasjon i forkant av redegjørelsen fra utenriks- og forsvarsministeren.

3.2.1 Utvidelse av ISAFs handlingsområde

I løpet av årets første halvdel overtar Norge ansvaret for hurtigreaksjonsstyrken, i Mazar –e-Sharif og det blir klart at Nato skal utvide ISAF-styrkens handlingsområde med operasjoner i sørlige og østlige deler⁹ av Afghanistan da Nato skal overta ansvaret for sikkerheten i dette området fra de amerikanskledede koalisjonsstyrkene. Regionen utgjør Taliban og Taliban-tilknyttede grupper sitt kjerneområde og er svært utsatt for uroligheter og intense kamper(dePESJER, 01.08.2006). Området er også utsatt for regionale spenninger og en mer eller mindre ukontrollert trafikk over grensen fra Pakistan. Som følge av utvidelsen må ISAFstyrken forsterkes med inntil 13 000 soldater (Adresseavisen, 19.05.2006).

Spørsmålet om Norges bidrag vil øke, som følge av utvidelsen, blir med engang satt på den politiske dagsorden. Opposisjonen i Stortinget ønsker en redegjørelse for regjeringens standpunkter og det reises spørsmål om det er fastlagt at de norske styrkene skal fortsette å kun være utplassert i de nordlige områdene av Afghanistan. Å øke styrkebidrag samt å la bidragene operere sør i Afghanistan har vært et betent spørsmål blant regjeringspartiene da det strider imot SVs grunnprinsipper og sentralstyret er klart imot. SVs standpunkt er at ISAF sin innsats i Sør-Afghanistan er en videreføring av den amerikanske angrepskrigen mot terror. Forsvarsministeren gir i juni uttrykk for at det ikke er uaktuelt med norsk innsats når det skal utvides til sørlige områder i Afghanistan (NTBtekst, 08.06.2006). Hun presiserer at forespørsler om nye norske styrkebidrag skal vurderes når og om de kommer.

Etter februar og angrepet på den norske leiren skrives det ikke mye om ISAF i media. Det som tas opp er at man ønsker å styrke bistanden til Afghanistan og at soldater som skal avløse reaksjonsstyrken i Meymaneh er yngre og mindre trent i krigsinnsats (Adresseavisen, 09.06.2006).

⁹ De sørlige delene ble lagt under Nato kommando 31. juli 2006, mens den østlige delen av landet ble overtatt den 5. oktober 2006.

3.2.2 Flytting av styrker, men ingen økning i antall

I begynnelsen av september blir det klart at åtte norske offiserer, allerede i tjeneste i Nord-Afghanistan, skal reise til Kandahar sør i landet for å hjelpe til på det kanadiske feltsykehuset. Regjeringen har stor tro på at den norske militære deltakelsen i internasjonale fredsoperasjoner kan bidra til å redusere faren for terrorangrep. Siden det tidligere blir klart at Nato skal utvide operasjonen til å gjelde hele landet, dreier debatten i etterkant av vedtaket om å sende offiserene til sør, seg i stor grad om hvorvidt de andre norske styrkene også skal kunne sendes dit. Strøm Erichsen gjentar hyppig at hun ikke utelukker flere norske bidrag til ISAF og at man har et felles ansvar for at operasjonen lykkes. Det presiseres at den norske hovedinnsatsen i utgangspunktet er konsentrert i nord (NTBtekst, 08.06.2006).

Den 18. oktober sier regjeringen nei til en anmodning fra Nato om å bidra med flere styrker. Forespørselen blir behandlet uten å konsultere Stortinget. På dette tidspunktet er situasjonen i Afghanistan svært alvorlig, på grunn av utvidelsen har kamphandlinger oppstått. Dette gjelder særlig sør i landet ettersom denne delen tradisjonelt har vært kjerneområdet til Taliban og andre opprørsgrupper.

I forhold til spørsmålet om man skal sende styrker til sør eller ikke, fokuseres det først og fremst på SV i media. Spørsmålet som diskuteres er om SV vil måtte gå med på å sende norske styrkebidrag sør i Afghanistan og dermed gå på politisk nederlag. Høyres forsvar- og sikkerhetspolitiske talsmann uttrykker opposisjonens bekymring til media; at SVs tidligere kompromisser i regjeringen vil hindre at Norge ikke stiller opp for sine allierte i Nato (VG, 17.10.2006). Opposisjonen frykter at Norges troverdighet i Nato står på spill og at regjeringen går bort i fra sedvanen om å ha god kontakt med opposisjonen i utenriks- og sikkerhetspolitikk.

3.2.3 Økt vektlegging av den sivile siden ved bidraget

Utover høsten trekkes den sivile siden frem som den viktigste utfordringen for at Afghanistan skal lykkes. Tre suksesskriterier uttrykkes av utenriksministeren; bedre samordning av den sivile innsatsen, intensivere arbeidet med å overføre kompetansen til afghanske myndigheter og stimulere afghanerne selv til å gjøre mer på kritiske områder (Støre, 2006b). Sammen med seks andre Nato land tar Norge initiativ for å få til en bedre samkjøring av den militære innsatsen til Nato og hjelpeorganisasjonenes arbeid.

Under Natos toppmøte i Riga¹⁰ blir medlemslandene enige om å øke den sivile innsatsen, noe som tidligere har kommet i skyggen av at organisasjonen først og fremst er en militær allianse. I en pressekonferanse uttaler generalsekretær i Nato, Jaap de Hoop Scheffer at løsningen i Afghanistan ikke er militær, men at Nato, i samsvar med utviklingen og utvidelsen av operasjonens område, skal fokusere på gjenoppbygging og trening av den afghanske hæren (Scheffer, 2006). ”Et gjennombrudd for det norske synet” er regjeringens reaksjon etter toppmøtet (Bergens Tidende, 29.11.2006).

Som følge av utvidelsen av handlingsområdet for ISAF meldes det hyppig om drepte soldater fra andre allierte land, men den generelle tendensen er at det ikke kommenteres av ministrene. Tap av allierte fører ikke til noen diskusjon om sikkerheten og situasjonen til de norske styrkene.

3.2.4 Spesialstyrker til Kabul

Regjeringen vedtar i februar å sende spesialstyrker til Afghanistan etter en anmodning fra Nato. Bakgrunnen for forespørselen forventninger om en våroffensiv fra Taliban og er behovet for å få opp antall soldater dermed kraftig til stede. Spesielt utsatt er situasjonen sør i Afghanistan. Anmodningen gikk ut til alle Natos medlems- og

¹⁰Toppmøtet foregikk den 28. og 29. november 2006

vennskapsland under organisasjonens forsvarsministermøte som blir avholdt i Sevilla den 8. februar. Stasjoneringen til styrkene blir gjenstand for diskusjon mellom regjeringen og opposisjonen da det strides om hvorvidt styrkene kan delta sør i Afghanistan. Det blir klart at styrkens mandatområde er Kabul og at den ikke kan omplasseres eller flyttes til noe annet sted i Afghanistan. Det blir ikke lagt skjul på at det er SV som har fått gjennomslag for å legge begrensninger på det norske bidraget.

Media fokuserer i tiden etter vedtaket på uenighetene innad i SV og på hvor mye partiet er villig til å ofre for å beholde regjeringssamarbeidet. Fylkesleder i Akershus Per-Olav Lauvstad går ut i media og sier han heller mot at SV ikke lengre bør sitte i regjering (Aftenposten, 14.02.2007). Til Dagbladet forteller SVs partileder Kristin Halvorsen at hun vurderer å trekke SV ut av regjeringen da partiet mener det ”ikke finnes en militær løsning i Afghanistan, bare en humanitær og politisk løsning” (Dagbladet, 14.02.2007).

3.2.5 Nye styrkebidrag på plass

Til tross for at en norsk journalist ble drept i Kabul er ikke norske soldater i situasjoner som blir sett på som såpass alvorlige at de får plass i media i denne perioden. Så i forhold til soldatene kan hele våren 2008 betraktes som en rolig periode. Etter et halvt år med to tap av norske soldater, er det være interessant å se om det skjer en endring i mediabildet og i interessen for operasjonen.

Etter attentatet på Hotel Serena blir fokuset rettet mot å få frem en ny overordnet strategi for innsatsen i Afghanistan. Media trekker frem SV som største pådriver innad i regjeringen for å få Nato til å sette fokus på stabilitet, sivil gjenoppbygging og tilbaketrekking av Nato- styrkene. Søkelyset rettes mot FNs rolle og Norges ønske om at FN skal ha det overordnede koordineringsansvaret i Afghanistan.

Natos ministermøte avholdes i Latvia, og dreier seg i all hovedsak om uenigheter angående forskjell i styrkebidrag og plassering av soldater i Afghanistan og USA

forsvarsminister, Robert Gate, sin uttalelse om at manglende innsats i Sør-Afghanistan kan splitte Nato.

Før Nato toppmøtet i Bucuresti, indikerer Strøm-Erichsen og Gahr Støre tidspunkt for når organisasjonen kan trekke ISAF styrken ut av Afghanistan. Etter toppmøtet varsler Stoltenberg at det ikke vil bli noen økninger av det norske styrkebidrag utover bidraget på 150 soldater som ble sendt til Kabul mars 2008 for å kontrollere flyplassen. Imidlertid vil den humanitære og sivile innsatsen øke med flere millioner for å støtte opp om prosjekter innenfor skole, helse og utvikling.

For første gang i historien sendes det norske helikoptre til Afghanistan. Norske styrker har tidligere vært avhengige av tyske helikoptre en og en halv times flytid unna skulle det bli nødvendig med medisinsk evakuering. De norske helikoptrene skal kunne stå til rådighet for ISAF og Afghanske styrker om det skulle bli nødvendig. Sammen med helikoptrene reiser et personell på seksti personer for en periode på atten måneder (Forsvarsnett, 10.04.2008).

En spesialstyrke på 150 sendes også ned til Kabul for en periode på atten måneder. Enheten skal operere innefor de samme retningslinjene som spesialstyrkene i 2007 opererte etter (Forsvarsdepartementet, 6.11.2007).

4. Stoltenberg II-regjeringens argumentasjon

I dette kapitlet vil jeg ta for meg uttalelser fra tre ministre; statsministeren, forsvarsministeren og utenriksministeren for å se om de påvirkes av hva som skjer med norske soldater i Afghanistan. Ministrene er valgt ut på bakgrunn av rollen departementene de leder spiller i norsk utenrikspolitikk. Jeg har valgt å dele inn analysen på samme måte som empirien ble delt, altså ved først å se på perioden hvor norske soldater i Afghanistan er utsatt for angrep eller nordmenn blir drept og deretter se på diskusjonen i stortinget og i media i periodene hvor det er stille i felten. For å kunne svare på problemstillingen og hypotesene vil jeg se på hvordan hendelsene er reflektert hos ministrene og presentert for befolkningen gjennom intervjuer i media, forfattede artikler/kronikker trykket i media samt gjennom redegjørelser i stortinget. Jeg har valgt å ta med utenriks- og forsvarsministerens redegjørelser i forhold til det norske bidraget da de blir gjengitt i media og dermed kommer ut til befolkningen. Redegjørelser er også offentlig tilgjengelige dokumenter. I forhold til teorien må ministrene forholde seg til nordmenns selvbilde av Norge som fredsnasjon samtidig som de må forholde seg til det faktum at man er i en sikkerhetsallianse med verdens eneste hegemon.

4.1 Alvorlige situasjoner i Afghanistan; Realiteten slår inn

I starten av året oppstår det en farlig situasjon da den norske leiren blir angrepet av afghanere i demonstrasjon mot trykningen av Muhammed karikaturene. Utfallet er at norske soldater blir skadet. Forsvarsministeren er raskt ute med å si at det er uaktuelt å trekke de norske styrkene ut av Afghanistan (NTBTekst, 07.02.2006b). Strøm-Erichsen påpeker at Norge har militært personell i Afghanistan for å bistå befolkningen i å bygge opp infrastruktur og bedre deres forhold. I de påfølgende dagene gjentas de samme uttalelsene fra forsvarsministeren i flere artikler som også understreker at hun skal ta opp sikkerheten til de norske styrkene på det kommende

forsvarsministermøte i Nato (Dagsavisen, 08.02.2006). Under en pressekonferanse samme dag uttaler Stoltenberg følgende:

”Jeg mener det er veldig viktig å bekjempe terror, jeg mener det er veldig viktig å slåss for fred. Det ville være rart om Norge sa at dette skal alle andre land gjøre. Andre land skal sende sine unge soldater dit, men ikke Norge. Så hvis vi mener at dette er en viktig operasjon, og det mener FN, Sikkerhetsrådet og en demokratisk valgt regjering i Afghanistan, da mener jeg at vi skal bidra til fredsarbeid i Afghanistan.”

(NTBtekst, 07.02.2006b).

Han starter her med å uttrykke hvor viktig det er å bekjempe terror. Begrepet er hos folk flest forankret i frykt og gir en følelse av intens og umiddelbar fare (Snow, 2007: 302). Det er også en allmenn enighet i at terrorisme er uakseptabelt og dermed noe man må og vil komme til å bekjempe (Snow, 2007: 292). Som følge av angrepet på World Trade Center blir Afghanistan forbundet med terrorisme og et fristed for terroristorganisasjoner. Det skapes derfor en legitimitet rundt det norske bidraget ved å trekke frem terrortrusselen som har vært veldig til stede i Europa siden 2001. Videre peker Stoltenberg på forpliktelser som medlemskapet i Nato medfører. Norges forsvars og sikkerhetspolitikk har vært knyttet til denne organisasjonen siden andre verdenskrig var over og som medlem plikter man å delta sammen med sine allierte i operasjonen som Nato har satt som alliansens viktigste oppgave. I sitatets første del brukes det terrortrussel argumenter for å begrunne hvorfor Norge har militære styrker i Afghanistan for så å gå over til det sikkerhetspolitiske argumentet om allianseforpliktelse. Sitatet avsluttes med å henspeile på Norges fredstradisjon og dermed trekke inn humanitære argumenter. Bekjempelse av terror og innsats for den afghanske befolkningen blir stående som det politiske budskapet statsministeren ønsker å få formidlet.

Som følge av situasjonen blir det i stortinget gitt en redegjørelse av både statsministeren og utenriksministeren. Her understreker utenriksministeren at forpliktelsene Norge har tatt på seg i forbindelse med Afghanistan er langsiktige og at

ISAF- styrkene spiller en viktig rolle for stabiliseringen av landet. Han vektlegger også at regjeringen, i samarbeid med Nato, gjør det de kan for å ivareta soldatenes sikkerhet. I sin redegjørelse presiserer statsministeren at soldatene gjør en viktig jobb for Norge og verdenssamfunnet. Han overleverer Afghanistans president Karszais berømmelse av de norske soldatenes innsats for fred og sikkerhet i Afghanistan.

Det er statsministeren som har de mest presise uttalelsene i forhold til hva det norske bidraget gjør og hva deres formål er. Han vektlegger innsatsen som soldatene gjør i forhold til terrorbekjempelse. Forsvarministeren er ikke mye til stede i debatten eller sitert i media.

4.1.1 Sårede og drepte soldater

Som følge av en bombeeksplosjon utenfor leiren i Meymaneh, blir tre norske offiserer skadet og en finsk soldat drept. I en kommentar fra Stoltenberg slås det fast at det er uaktuelt å trekke de norske styrkene ut (VGnett, 23.05.2007) og det understrekes av Strøm-Erichsen at Nato oppdraget er viktig i forhold til de afghanske myndighetene samt å gjøre hverdagen mest mulig sikker for befolkningen (NTBtekst, 23.05.07). Følgende utsagn av Strøm-Erichsen, dagen etter at spesialsoldat Lau- Henriksen ble drept, viser behovet for å knytte deltagelsen og dermed tapet opp mot et bidrag for norsk sikkerhet:

”De norske spesialstyrkene gjør en formidabel innsats for å sikre stabilitet i Afghanistan og øke sikkerheten for hele det internasjonale samfunnet”

(Vårt land, 24.07.2007).

Forsvarsministeren gjentar utover høsten risikoen de norske soldatene i Afghanistan står ovenfor, men det presiseres at alt ligger til rette for at soldatene skal kunne takle de situasjoner som kan oppstå.

Ingen norske soldater blir skadd som følge av deltagelsen i harde kamper i begynnelsen av november 2007. Det er første gang vanlige norske soldater deltar i

offensiv krigføring i Afghanistan (Aftenposten, 02.11.2007). Stoltenberg gir et sikkerhetspolitisk argument som begrunnelse for å delta i en så omfattende militær operasjon:

”For en uke siden opplevde vi at norske styrker deltok i kamphandlinger. Det gjaldt å forhindre at Taliban og kriminelle grupper skulle få et sterkere fotfeste i de områdene hvor våre egne og afghanske styrker er plassert. Hvis vi ikke hadde gjort det nå, ville vi ha gitt disse opprørsstyrkene en operasjonell frihet til å operere i våre områder og dermed ha stått overfor en mer alvorlig trussel senere”

(Stoltenberg, 22.11.2007).

Det er to skriftlige kilder etter at den tredje norske soldaten blir drept som jeg vil trekke frem. Det er henholdsvis en kronikk fra statsministeren og en tale av utenriksministeren under Arbeiderpartiets internasjonale seminar. Begge tekstene har som mål å redegjøre for hvorfor Norge er i Afghanistan. Utenriksministeren redegjør også hvorfor det internasjonale samfunnet er i Afghanistan. I kildene nummerer begge ministrene årsakene til det militære nærværet. Selve situasjonen i Afghanistan trekkes først frem, som en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Det fremkommer også det sikkerhetsbehovet for Norge og andre allierte er knyttet opp mot bekjempelse av terror. Statsministeren setter dette formålet, å stabilisere landet og bidra til sikkerhet, som nummer én og knytter de harde kampene norske soldater er i, i begynnelsen av november, direkte til terrorbekjempelse.

”Når ISAF er engasjert i krigslignende handlinger, er det fordi bevegelser som Taliban og Al Qaida ikke ønsker stabilitet og gjenoppbygging. De søker å tvinge landet tilbake til det terrorveldet som hersket frem til 2001 og som gjorde det til fristed for planlegging terrorhandlinger”

(Stoltenberg, 22.11 2007).

Å beskytte verdens sikkerhet og bekjempe internasjonal terrorisme er nummerert som nr. én i utenriksministerens tale om hvorfor det internasjonale samfunnet er i Afghanistan (Støre, 30.11.2007). Han påpeker senere at terrortrusselen også er en av

grunnene til at Norge deltar. Det er tydelig at det er viktig å først få frem sikkerhetspolitiske argumentene om hvorfor Norge, og de allierte, er militært tilstede i Afghanistan.

Stoltenberg hevder også at det er behov for en opptrapping av internasjonal sivil innsats da det ”(..) *uten sikkerhet blir det ingen utvikling*” (Stoltenberg, 22.11.2007). I Gahr Støres talenotater presiseres det at Norge har ansvar når Nato vedtar å ta på seg et oppdrag, etter invitasjon fra FN og den afghanske regjeringen (Støre, 30.11.2007).

Begge ministrene er tydelige på at det ligger et FN mandat til grunn for den militære innsatsen. At FNs sikkerhetsråd gir legalitet til Nato operasjonen faller sammen med regjeringens løfte i Soria Moria om å styrke FNs rolle i verdenssamfunnet, og således innfrir regjeringen i utgangspunktet valgløfter. Å bygge opp om FN faller også inn under det å være en fredsnasjon og passer således med den norske identiteten. Det vises også til målbar sivil fremgang hos begge ministrene. Her vektlegges det at Norge er det landet som bidrar mest på den sivile fronten og i kroner bidrar Norge med 450 millioner i 2007 (Støre, 30.11.2007). I forhold til norske interesser er det ikke tilfeldig at det rettes et fokus på fremgang man kan tallfeste. Å kunne bringe resultater til befolkninger er å vise at innsatsen ikke er forgjeves og dermed bidrar til å legitimere at Norge sender soldater for delta på militære operasjoner utenlands.

Når det kommer til spørsmålet om å trekke seg ut av Afghanistan er ministrene uenige og representerer to ulike retninger. Stoltenberg står på at Taliban- bevegelsen igjen vil kunne komme til makten og man vil fortsatt bli vitne til vold og terror hvis det internasjonale samfunnet trekker seg ut. Gahr Støre tar til ordet for at man må begynne å snakke om en exitstrategi, altså hva som må være på plass i Afghanistan før soldater vender hjemover (Støre, 30.11.2007). Det påpekes at oppdragets formål må fullføres, men det er første gang i regjeringsperioden at det tas til ordet for å drøfte hva som må til for at man skal kunne trekke seg ut av landet.

4.1.2 Hotel Serena

Attentatet får ikke noen konsekvenser for den norske innsatsen. Debatten i etterkant dreier seg om hvorvidt UD's sikkerhetsopplegg var for dårlig og om hvem som skal ta skylden for det tragiske utfallet. Det presiseres fra regjeringens side at det ikke vil ha noen innvirkning på det norske bidraget, tvert imot styrker det begrunnelsen for at man er der. Det skjer ingen vedtak om økning av styrkebidrag, men i utenriksministerens redegjørelse av "En samordnet plan for Norges bidrag til Afghanistan" bekreftes det at Norge vil ha styrker i Afghanistan til man er sikker på at landet ikke igjen blir et arnested for internasjonal terror og afghanerne er i stand til å styre landet (Støre, 05.02. 2008). Utenriksministeren legger stor vekt på at det norske engasjementet må skje på bakgrunn av det Afghanistan selv kan akseptere og påpeker at man må sikre at landet ikke på ny blir et sted hvor internasjonal terror planlegges og terrororganisasjoner kan holde til. De målbare resultatene blir trukket frem og han informerer om at en samlet politisk-militær plan er på vei.

Det kommer tydelig frem av redegjørelsen at det fortsatt er et behov for å argumentere sikkerhetspolitisk og forklare Natos tilstedeværelse. Utenriksministeren avslutter redegjørelsen med å oppsummere følgende:

"Vi er til stede militært i Afghanistan gjennom ISAF for å trygge sikkerheten i landet. Vi må sikre at Afghanistan ikke på ny blir et arnested for internasjonal terror. Afghanisering er et viktig stikkord for vår innsats Afghanere må bli i stand til å trygge sikkerheten og til å styre Afghanistan.(...). Med utgangspunkt i at vi bidrar til sikkerheten gjennom vår deltakelse i ISAF, styrker vi utviklingssamarbeidet og bidrar med humanitær bistand(...)"

(Støre, 05.02.2008).

Utenriksministeren begrunner her den norske deltagelsen med å peke på terrortrusselen først og legger vekten på sikkerheten her hjemme. Utvikling og bistand kommer inn mot slutten.

Forsvarsministeren gir for første gang et konkret tidspunkt for når det norske engasjementet i Afghanistan kan avsluttes. Betingelsen for å hente de norske styrkene hjem vil være at den afghanske hæren fungerer godt. I februar 2008 er man kommet halvveis med oppbyggingen av hæren og Strøm-Erichsen åpner for en avslutning av Natos og Norges engasjement i 2015, men presiserer at dette kun gjelder det militære. Økonomisk og humanitær bistand må fortsette å bevilges i lang tid fremover (Dagsavisen, 18.02.2008).

4.2 Argumentasjonen hos ministrene i de rolige periodene

4.2.1 Norske F-16 fly til Afghanistan

Beslutningen om å sende norske fly for å støtte bakkestyrkene blir den første konfliktsaken i regjeringen. Vedtaket ble fattet av den forrige regjeringen, Bondevik II, og blir blant flere i SV sett på som et offensivt bidrag og lite forenlig med partiets visjon om en fredelig verden (Sosialistisk Venstreparti, 2008). Jonas Gahr Støre og Anne-Grete Strøm-Erichsen holder hver sin redegjørelse av Norges engasjement i Afghanistan like etter overtakelsen av regjeringstabusene (Stortinget, 09.11.2005).

I forhold til Norges flystøttebidrag trekker utenriksministeren frem at det er et økende behov for å ivareta bakkestyrkenes sikkerhet og at flystøtte spiller en viktig rolle i denne sammenhengen skal det oppstå en kritisk situasjon på bakkenivå. Dessuten vil flyene ha en avskrekkende effekt i seg selv. Forsvarsministeren og utenriksministeren er samstemte i sin begrunnelse for at flyene skal sendes nedover. Flyene vil kunne støtte personalet på bakken og vil kunne fungere som et hensiktsmessig middel for å avskrekke eventuelle angripere. Gahr Støre uttrykte det på følgende måte:

”Flystøtte spiller en viktig rolle i Natos styrkebeskyttelse. Dette er bakgrunnen for den anmodningen Norge har fått fra NATO om å bidra med tre-fire F-16 fly samt nødvendige ressurser for å støtte opp om et slikt bidrag. (...). Den nye regjeringen stiller seg positiv til denne anmodningen”

(Stortinget, 09.11.2005).

Det blir presisert at flyene ikke skal ha noen offensiv rolle selv om de skal kunne bli benyttet i operasjoner som har regi av OEF. Begrunnelsen for å sende flyene må kunne tilskrives det sikkerhetspolitiske argumentet, da det handler om å beskytte egne soldater ved å bidra med luftstøtte. Rollen den norske luftstøtten skal fylle er nok årsaken til at humanitære argumenter ikke blir benyttet. De skal beskytte de allierte, ikke bidra med noe innsats til gjenoppbygging av landet. Legitimiteten til flyene er nettopp at de er der for å gjøre det tryggere for alliansens styrker og man kan dermed ikke begrunne avgjørelsen om å bidra med disse styrkene som en del av den norske fredsnasjon identiteten. Grunnen til at man her bruker sikkerhetspolitiske alternativer er altså at det ligger i bidragets natur. Kritikken fra SV som rettes mot bidraget er i største grad rettet mot en eventuell deltakelse i OEF, altså de ytre rammene for bidraget, den rene sikkerhetsfunksjonen som flyene skal ha ovenfor norske styrker gjør det vanskelig å kritisere selve bidraget.

Utenriksministeren holder sin redegjørelse først for Stortinget og vektlegger det humanitære aspektet ved operasjonen. Gahr Støre legger vekt på militærets oppgaver i forhold til å legge forholdene til rette for den sivile innsatsen og å bistå myndighetene i arbeidet med å gjenoppbygge og stabilisere Afghanistan. Forsvarsministeren starter sin redegjørelse med å peke på at internasjonal sikkerhet, og dermed også norsk sikkerhet, styrkes som følge av den norske deltagelsen. Etter å ha beskrevet den norske innsatsen og det forestående fly bidraget, ble sikkerhetsutfordringene knyttet i en forestående utvidelse av Natos engasjement til provinser i sør og øst i landet trukket frem. Forsvarsministeren peker her på faren for å møte trusler fra både Taliban og Al Qaida og en forventning om økt krav fra Nato om å øke styrkebidrag.

Samlet sett blir det i redegjørelsene først lagt vekt på de humanitære sidene ved bidraget av utenriksministeren, og deretter en vektlegging av operasjonens bidrag til internasjonal, og norsk, sikkerhet av forsvarsministeren. Når forsvarsministeren trekker inn Taliban og Al Qaida er det for å understreke sikkerhetsutfordringene Nato-styrken står ovenfor, ikke for å gi en begrunnelse for den norske deltagelsen i operasjonen.

4.2.2 Fokus på den sivile innsatsen

Perioden fra mars måned 2006 og frem til mai 2007 er den lengste perioden i tidsspektret oppgaven tar for seg hvor det ikke skjer noen alvorlige hendelser i felten i forhold til de norske soldatene. Nato overtar for Operation Enduring Freedom og dermed utvides ISAF styrkens handlingsområde til å gjelde hele Afghanistan. Utvidelsen påvirker Norge i den forstand at regjeringen må besvare anmodninger fra Nato om å stille med flere soldater. Den første anmodningen svarer Norge nei til 18.oktober 2006 og den blir redegjort for av utenriks- og forsvarsministeren i Stortinget.

Utenriksministeren begrunner avgjørelsen med at Norge allerede har et betydelig engasjement i Afghanistan og i andre internasjonale operasjoner. Han gjør det klart at regjeringen ønsker å konsentrere den militære innsatsen i Nord-Afghanistan (Stortinget, 24.10.2006). Det blir også trukket frem at innsatsen for sivil gjenoppbygging må bli bedre og at man ønsker å trappe opp denne delen av det norske bidraget (Strøm-Erichsen, 2006). Det kommer også fram at Norge i prinsippet kan delta med styrker i hele ansvarsområdet til ISAF nå som Nato har tatt over ansvaret for hele landet. Utenriksministeren konstaterer at regjeringen ønsker å styrke den sivile innsatsen for å få til en sosial og økonomisk utvikling. Et av virkemidlene skal være en økning på 100 millioner kroner i humanitær og langsiktig utviklingsinnsats. Som svar på kritikken om at regjeringen med sin avgjørelse bidrar til å svekke alliansetilhørigheten svarer forsvarsministeren følgende:

”Det internasjonale samfunn har forpliktet seg til å støtte den lovlig valgte afghanske regjeringen i arbeidet for å etablere sikkerhet, utvikling og gjenoppbygging i Afghanistan. ISAF er den NATO-ledede styrken i Afghanistan, som ble etablert med bakgrunn i ”Bonn-prosessen”. Styrken skal bidra til sikkerhet i Afghanistan samt assistere i gjenoppbyggingen av den afghanske staten. ISAF er en operasjon til støtte for den afghanske regjeringen med mandat fra FN sikkerhetsråd. ISAF er dermed ikke å anse som en artikkel 5-operasjon.”

(Stortinget, 24.10.2006).

Videre blir det en markant vektlegging av innsatsen for oppbygging av Afghanistan. Skiftet kan markeres med følgende sitat fra Gahr Støres redegjørelse:

”Det internasjonale samfunn har gjort en omfattende innsats på flere områder. Likevel er det en utbredt oppfatning at den samlede innsatsen må økes, skje raskere og settes bredere inn i en bredere strategi. Det er dette jeg mener med et taktskifte.”

(Stortinget, 24.okotber 2006).

Fokuset på gjenoppbygging og situasjonen til befolkningen blir markant i de siste månedene av 2006. De humanitære argumentene dominerer svarene og uttalelsene som gis fra ministrene. Som vist blir det i en redegjørelse sagt at det er på grunn av FN og ikke Nato at Norge bidrar med soldater. Det trekkes dermed assosiasjoner til fredsbevarende operasjoner i FNs regi noe som passer det norske selvbildet. Dette argumentet gjengis i en artikkel forfattet av forsvarsministeren i VG (Strøm-Erichsen, 2006). At regjeringen også valgte å trappe opp den sivile innsatsen i Faryab-provinsen viser også at det ikke bare snakkes om et taktskifte, men det finnes handlekraft til å gjennomføre det.

Årsaken til at fokuset i denne perioden ligger på den humanitære siden av bidraget kan relateres til at det er rolig i felten. Det skrives knapt noe i media om de norske soldatene i Afghanistan og dermed er det viktigere å kunne relatere operasjonen til selvbildet som fredsnasjon. Uten å relatere operasjonen til selvbildet vil man kunne oppleve at operasjonen ikke gir mening for befolkningen, dermed få et forklaringsproblem som følge av deltagelsen.

4.2.3 Anmodning fra Nato om flere soldater, regjeringen sier ja.

Kun fire måneder etter å ha sagt nei til Natos forespørsel, sier regjeringen ja til å bidra med 150 spesialsoldater til hovedstaden Kabul og bringer på ny frem konfliktlinjen i regjeringen. SVs holdning om at ISAFs innsats i sør bærer preg av offensiv krigføring på linje med den tidligere amerikansklede operasjonen bidrar til at statsministeren går ut og presiserer at de norske styrkene ikke skal operere utenfor sitt mandat området, altså Kabul. Dette blir svært dårlig mottatt av opposisjonen som mener beslutningen om å binde bidraget til Kabul er et resultat av SVs innenrikspolitiske nederlag i regjeringens beslutning om å åpne gasskraftverket på Mongstad til tross for at det ikke hadde CO₂-rensning fra første dag (Adresseavisen, 13.02.2007). I utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse for stortinget utdyper han sammenhengen mellom den sivile og militære innsatsen og tar dermed opp igjen den helhetlige strategien Norge satte på dagsorden i Nato høsten 2006. Det presiseres at oppgaven dreier seg om å bidra til forsoning, fred og utvikling for den afghanske befolkningen samt hindre at landet på nytt blir et arnested for terror. Det er årsaken til at landet er Norges viktigste prioritet for militær og sivil bistand. Det kommer klart frem at opptrappingen er et resultat av Natos utvidede engasjement i landet og vårt medlemskap i alliansen. Det interessante med redegjørelsen er vektleggingen av norsk egeninteresse. Gahr Støre peker på betydningen operasjonen har for den norske trygghet, velferd og sikkerhet, noe som knyttes til Norges rolle som fredsnasjon. Det er tydelig at utenriksministeren her ønsker å vise at deltagelsen i ISAF ikke går på bekostning av det norske selvilde, men tvert imot bidrar til å bevare det:

” (...). De har betydning for vår egen trygghet og velferd- ikke bare fordi det involverer oss som medmennesker når vi opplever urett og lidelse hos andre, men fordi vi trenger fred og sikkerhet der ute om vi skal ha det trygt her hjemme.(...). Derfor har Norges rolle som fredsnasjon en så tydelig plass i vår regjeringsplattform. Våre bidrag til å forebygge, dempe og løse konflikter styrkes”.

(Stortinget, 13.02.2007).

Videre dreier debatten seg om hva som vil skje hvis det oppstår en nødssituasjon hos de allierte styrkene i sør og Norge blir bedt om å bistå. Også her er utenriksministeren klar i sin tale og presiserer at styrken ikke skal omplasseres eller flyttes, men hvis behov for hjelp skal oppstå vil styrkene, etter klarsignal fra regjeringen, bistå sine allierte. Utenriksministeren uttrykker det slik:

” (...). hvis det oppstår en akutt nødssituasjon (...).der NATO allierte skulle få behov for hjelp, har Norge som grunnholdning at vi stiller opp i redningsaksjon. Vi hjelper mennesker i nød dersom det trengs.”(Stortinget, 13.02.2007).

Han ønsker ikke å tegne opp aktuelle scenarioer, men holder fast på forpliktelsen man har overfor sine allierte. Det Gahr Støre gjør her er å få allianseforpliktelsen til å falle inn under det norske fokuset på å yte medmenneskelighet, altså en sikkerhetspolitisk begrunnelse gitt med et humanitært argument. Dreiningen mot sikkerhetspolitiske argumenter kan relateres til at oppdraget i Kabul, med mulighet for å komme allierte i sør til unnsetning, blir sett på som en større risiko og dermed trengs det en annen begrunnelse enn det humanitære.

Uttalelser/ Artikler av forsvarsministeren

I likhet med utenriksministeren vektlegges de sidene ved operasjonen som kan forenes med den norske fredstradisjonen også i forsvarsministerens uttalelser. Forsvarsministeren publiserer tre artikler i tiden etter vedtaket hvor formålet er å redegjøre for den norske innsatsen i Afghanistan og hvorfor Norge sender soldater utenlands. Artikkelen som publiseres først peker kun på Afghanistans problemer og behovet for sikkerhet og stabilitet for å få sivil fremgang. Det er derfor regjeringen har vedtatt å sende spesialstyrker på oppdrag i Kabul.

”Når vi sender våre best trente soldater til Afghanistan, så er det fordi vi vil skape et større varig rom for afghansk politisk forsoning og for utvikling. For å gi de sivile organisasjonene økt handlingsrom. For å bidra til lokalbefolkningens tro på morgendagens Afghanistan”.

(Strøm-Erichsen, 23.02.2007a).

Som følge av ISAFs utvidelse sørover blir regjeringen nå nødt til å forholde seg til en anmodning om å sende styrker til områder hvor Taliban og andre opprørsgrupper har et sterkere fotfeste enn resten av Afghanistan. Styrker som opererer i denne delen av landet er derfor hyppigere utsatt for militære offensiver og er mindre forenlig med det siste halvårets sterke vektlegging av koordinering av det sivile bidraget. Regjeringens vedtak om å sende styrker til Kabul reiser spørsmål om det er mulighet for at styrkene kan bli stasjonert lengre sør. Forsvarsministeren svarer med sikkerhetspolitiske argumenter. Styrkene skal kunne komme allierte og samarbeidspartere til unnsetning om det skulle oppstå en nødssituasjon i nærområdet; ” *Det skal ikke være tvil om Norges lojalitet og våre forpliktelser overfor våre allierte*”(Strøm-Erichsen, 23.02.2007a). At forsvarsministeren velger å trekke frem det sikkerhetspolitiske argumentet kan nok tenkes å ha en sammenheng med at de norske soldatene kan komme i en situasjon hvor liv kan gå tapt og operasjonens legitimitet er avhengig av mer enn at man bygger opp under selvbildet. Forsvarsministeren bygger opp argumentasjonen sin ved først å trekke inn de sivile delene av innsatsen og deretter peke på allianseforpliktelsen man har i forhold til Nato. Grunnen til at Strøm-Erichsen har valgt å legitimere den norske innsatsen på denne måten kan være å imøtekomme alle kritiske røster. Argumentene er forenlig med det norske selvbildet, men skulle norske soldater havne i reelle kamphandlinger vil Nato medlemskapet, hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk, legitimere deltagelsen.

Forsvarsministeren skriver to artikler til noen uker senere hvor det norske bidraget bindes til innholdet av fredsnasjonsbegrepet. Et eksempel på det gjøres i følgende sitat:

”Når vi sender våre best trente soldater til Afghanistan så er det fordi vi vil skape et større og forhåpentligvis varig rom for politisk forsoning og utvikling. Vi sender styrker fordi det vil gi de sivile organisasjonene økt handlingsrom.”

(Strøm-Erichsen, 18.03.2007b).

I artikkelen nevnes også ansvaret Norge har i forhold til å skape en infrastruktur, økonomisk og sosial utvikling da det kun er gjennom synlige forbedringer i levekårene man kan få afghanerne til å tro på fremtiden. I Dagbladet publiseres en artikkel hvor Strøm-Erichsen vil besvare hvorfor man sender soldater ut i farlige oppdrag som ikke umiddelbart kan synes å ha noen betydning for Norges sikkerhet. Kjerneargumentet trekkes frem først: *"Hovedbegrunnelsen for å sende norske militære på oppdrag i utlandet er at vi ønsker å bidra til konfliktløsning og fred"* (Strøm-Erichsen, 18.03.2007 c). Dette kobles opp til "en moralsk forpliktelse til å stille opp for dem som ikke har det så godt" og er forenlig med Norges "lange tradisjon for å bidra til stabilisering og fred i urolige områder" (Strøm-Erichsen, 18.03.2007 c). Etter å ha fremsatt det humanitære argumentet trekker hun frem det sikkerhetspolitiske. Å hjelpe mennesker i nød settes i direkte sammenheng med betydningen for Norges sikkerhet i den forstand at lokale og regionale konflikter kan utvikle seg og spres. På denne måten kobles operasjonen til Norges forsvarsinteresser. Den tredje begrunnelsen hun nevner er Norges interesse av å ha en FN-ledet verdensorden og sterke internasjonale organisasjoner samt betydningen Nato har for norsk sikkerhet.

De sikkerhetspolitiske argumentene presenteres forskjellig av forsvars- og utenriksministeren. Strøm-Erichsen er mer tydelig i betydningen operasjonen har i forhold til den norske sikkerheten og forpliktelsen Norge har ovenfor sine allierte i Nato. Gahr Støre har ikke et like tydelig skille. I forhold til situasjonen er det ikke overraskende at vektleggingen er på det humanitære da det presiseres at de norske soldatene ikke skal operere utenfor Kabul med mindre det oppstår en nødssituasjon for de allierte i sør. Dermed er ikke de norske soldatene på denne tiden utsatt for en synlig fare.

Etter at mediestormen rundt attentatet på Hotel Serena har lagt seg, preges ikke mediabildet i noen særlig grad av situasjonen i Afghanistan eller det norske bidraget. Det som skrives om i forhold til den norske innsatsen er striden innad i SV og

debatten som føres om Afghanistan innad i partiet. En ny enhet spesialsoldater reiser ned til Kabul i mars og det meldes om en forverret sikkerhetssituasjon i landet.

I denne perioden finnes det en artikkel fra forsvarsministeren under overskriften ”Derfor er vi i Afghanistan”. Hun åpner artikkelen med å forklare hvorfor deltakelse i internasjonale operasjoner i fjerntliggende land, har betydning for vår fremtidige sikkerhet. For å fremheve at engasjementet i ISAF har betydning for norsk trygghet skriver hun:

”Deltakelse i internasjonale operasjoner har også betydning for vår egen sikkerhet. Ikke bare fordi den aktuelle konflikten i seg selv kan ekspandere eller føre til terroraksjoner i vår del av verden: Vår deltakelse i internasjonale operasjoner påvirker arbeidet for en internasjonal rettsorden og FNs status i verdenssamfunnet”

(Strøm-Erichsen, 2008).

Forsvarsministeren klarer her å koble deltagelsen opp til to av Norges vitale interesser; sikkerhet for eget territorium og styrking av FNs myndighet som er en del av det norske selvbildet. Deretter peker hun på fremgangen i levevilkår som er kommet i stand på grunn av ”sikkerhetsparaplyen ISAF- styrken har etablert”.

Artikkelen dreier seg så om utfordringene innenfor den sivile sektoren, noe som krever at det er en sikkerhet til stede som gjør det mulig. Nettopp derfor er ”*noe av det viktigste Norge gjør i Afghanistan nå er å trene afghanske styrker*”(Strøm-Erichsen, 2008). Det Strøm-Erichsen gjør her er å sette det militære i sammenheng med det humanitære og fletter inn bidraget i fredsnašjons selvilde. Ministerens innlegg avsluttes med at hun går tilbake på en tidligere uttalelse hvor hun kom med et konkret tidspunkt for å trekke Nato og Norge ut av Afghanistan:

”Formålet med det langsiktige norske engasjementet i Afghanistan er å styrke den folkevalgte afghanske regjeringen, stabilisere og gjenoppbygge landet og skape en politisk prosess som inkluderer flest mulig afghanere. Derfor er ikke det viktigste spørsmålet nå hvor raskt styrkene kan hentes hjem. Vi er ikke der ennå hvor vi kan sette en sluttdato for oppdraget”.

(Strøm-Erichsen, 2008).

Utenriksministeren

Gahr Støre er lite i media i forbindelse med Afghanistan om man ser bort i fra attentatet på Hotel Serena. I anledning Norges opptrapping av den sivile bistanden til Afghanistan og den internasjonale giverkonferansen for Afghanistan hvor de nordiske landene skal legge frem en etablert handlingsplan for å samordne innsatsen i Afghanistan skriver Gahr Støre et debattinnlegg i Aftenposten. Innlegget har som formål å vise hva man har oppnådd av utviklingsresultater og hvilke områder som skal prioriteres fremover. Videre pekes det på at bistandspengene ikke gis uten betingelser.

”Gjennom et tungt engasjement kan vi stille krav til Afghanistan og andre giverland, slik at utvikling, demokrati og menneskerettighetene kan sikres”.

(Støre, 2008).

Utenriksministeren runder av stykket med å fremheve Norges innsats for taktskifte, altså en samordning av det militære, det politiske og det humanitære bidraget. Fokuset rettes mot Afghanistans fremtid og er altruistisk i den forstand at det ikke sies noe om hva Norge ” får igjen” for bidraget det være seg i form av sikkerhet eller oppbygging av fredsimaget.

4.3 Endres argumentene som følge av situasjonen?

Det er til nå blitt gjort en analyse av de tre ministrenes uttalelser i perioden knyttet til alvorlige situasjoner i felten og i de stille periodene. Jeg vil nå analysere perioden kronologisk for å kunne tydeliggjøre en eventuell sammenheng mellom uttalelser og situasjon/kontekst.

4.3.1 November 2005 – desember 2006

I redegjørelsen i forbindelse med F-16 flybidraget blir vedtaket begrunnet med sikkerhetspolitiske argumenter i den forstand at de skal kunne komme soldatene på bakken til unnsetning ved en nødssituasjon. I utenriksministerens redegjørelse blir det lagt vekt på de humanitære sidene ved Natos bidrag. Internasjonal sikkerhet blir også fremmet som en effekt av bidraget underordnet effekten det har for den afghanske befolkningen.

I 2006 blir det brukt sikkerhetspolitiske argumenter når norske soldater blir utsatt for trusler, når regjeringen vedtar å bidra med luftstøtte, altså øke styrkebidraget, og når operasjonen utvides til å inkludere den sørlige regionen. Forsvarsministeren presiserer i hele perioden at Norge er forpliktet til å støtte opp om alliansen og forespørslers om nye bidrag samt deltagelse i høyrisiko områder i sør skal vurderes fortløpende. Terrorbegrepet dukker opp i en uttalelse fra statsministeren en dag etter angrepet på den norske leiren, noe som støtter opp under antagelsen om at man bruker dette argumentet for å oppnå legitimitet ved å minne om at frykten for terrorangrep her hjemme eller andre steder i Europa er tilstedet. Dette fokuset bidrar til å dysse ned det faktum at norske soldater har avfyrt våpen og drept motstandere, noe som vanskelig kan forenes med den norske fredsidentiteten.

Fokuset på gjenoppbygging og situasjonen til befolkningen blir markant i de siste månedene av 2006. Det kan derfor synes som at når det er rolig i felten, eller det i alle fall ikke skjer noe som kan uroe befolkningen hjemme, er viktig å kunne begrunne deltagelsen slik at den passer til fredsimaget. Man kan også tenke seg at behovet for å

minne om Norges identitet er mer prekært til stede etter en urolig/krevende periode hvor norske soldater har blitt angrepet og selv har måttet avfyre våpen. På den måten opprettholder regjeringen legitimiteten fra sin egen befolkning, men det er også viktig å rette signaler ut mot det internasjonale samfunn.

Ministrenes uttalelser er også samstemte i perioden. Selv om forsvarsministeren er den som klarest presiserer Norges allianseforpliktelser.

4.3.2 Året 2007

Under regjeringens andre år, i 2007, blir det klart hvor krevende situasjonen er i Afghanistan og hvilken påvirkning det har for de norske styrkene. Våren preges av beslutningen om å trappe opp det norske bidraget, mens sommeren og høsten får et svært alvorlig preg som følge av skadde og drepte norske soldater. Gjennom hele høsten rettes fokuset mot Taliban og trusselen de utgjør. Både redegjørelsene av utenriksministeren og statsministeren i Stortinget, samt artikler skrevet av de tre ministrene og publisert i de største avisene i Norge fremmer terrortrusselen og det sikkerhetspolitiske argument når de nevnte hendelser skal kommenteres.

Etter det andre norske tapet av en soldat i Afghanistan, og det første tapet i Stoltenberg II sin regjeringsperiode, gir ministrene uttalelser til norske medier og begrunnelser for den norske deltagelsen i ISAF. For andre gang i løpet av regjeringssperioden kommer Stoltenberg med en uttalelse om en konkret hendelse. Terrortrusselen dukker igjen opp som en hovedfaktor for det norske bidraget. En mulig årsak til at terrortrusselen og de sikkerhetspolitiske argumentene er så fremtredende kan være at for første gang i regjeringssperioden blir to norske soldater drept og norske styrker deltar i en offensiv.

Det er en klar dreining fra fokuset på de sivile sidene ved operasjonen høsten 2006 til fokuset på terrortrusselen i 2007. En sterk indikator på hvorfor dreiningen skjer er at situasjonen er mer alvorlig og farlig for de norske soldatene, noe som blir synliggjort da Norge mister to soldater på noen måneder. Det er også interessant og verdt å nevne

at utenriksministeren tar til orde for en ”exit-strategi”, altså en plan for å trekke styrkene ut av Afghanistan (Stavanger Aftenblad, 10.11.2007).

4.3.3 Våren 2008

I denne perioden er det sikkerhetspolitiske argumenter i forbindelse med tapet av den norske journalisten og etter at man sender en ny norsk enhet med spesialsoldater til Kabul. Utover disse hendelsene er ikke de norske soldatene innblandet i risikable situasjoner og ministrene begynner på ny å snakke om Afghanistans fremtid og formålet for den norske innsatsen er igjen å forbedre situasjonen for den afghanske befolkningen.

4.4 Oppsummering

Det humanitære argumentet er alltid til stede i argumentene, men det varierer ut ifra situasjon når det kommer inn i en redegjørelse, artikkel eller uttalelse. Vektleggingen av det sivile bidraget er aller sterkest i periodene som karakteriseres som rolige. Det er i disse periodene det humanitære blir benyttet for å knytte den militære deltagelsen opp imot fredsnasjonsselvbildet. I periodene hvor det vedtas å sende nye soldater, eller det er snakk om å øke styrkebidragene, er argumentene i større grad tillagt sikkerhetspolitiske årsaker. Her knyttes også allianseforpliktelsen inn. I situasjoner hvor det meldes om dødsfall eller angrep på norske styrker er begrunnelsen for den norske deltagelsen tuftet på å bekjempe terrorisme, ikke bare i Afghanistan, men også for Norges egen sikkerhet.

For å tydeliggjøre at det er endring i argumentene som blir benyttet ble dette satt i et kronologisk perspektiv.

5. Danmark – en kontrast

For å belyse påvirkningen av det norske selvbildet har på norsk sikkerhetspolitikk, er det interessant å se på argumentasjonen i Danmark i forhold til landets innsats i ISAF. Danmark og Norge har lange tradisjoner for samarbeid innenfor Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd, begge har også vært Nato- og FN-medlem siden opprettelsen av organisasjonene. Landene har en felles og lik historie, språklige bånd, lik religion og kultur. Politisk sett er begge land små og pluralistiske demokratier hvor sosialdemokratiet har stått sterkt (Arter, 1999: 71), noe som har ført til at de begge har bygd opp en sterk velferdsstat. Utviklingshjelp er sentralt i begge statenes utenrikspolitikk. I det norske statsbudsjettet for 2009 ble det vedtatt å gi én prosent av bruttonasjonalinntekten til utviklingssamarbeid, noe som tilsvarer omtrent 90 milliarder kroner (Regjeringen, 2008). Danmark bevilget 13.276,7 millioner danske kroner i 2006 (Udenriksministeriet, 2006).

For å forklare endringene i argumentasjonen ble teorien om de allierte i unipolaritet trukket frem som en årsak til hvorfor Norge deltar i en operasjon som ikke passer med selvbildet av å være en fredsnasjon. Og det er dette selvilde av å være fredsnasjon som gjør at den norske regjeringen må argumentere ut i fra humanitære argumenter når det skal begrunnes hvorfor Norge sender soldater til Afghanistan. For å se om det norske selvbildet av å være en fredsnasjon har en forklaringskraft, vil jeg se på hvordan ministrene i Danmark presenterer den danske situasjonen.

5.1 Den danske innsatsen

”Det overordnede formål med den danske indsats i Afghanistan er at bidraget til national, regional og global sikkerhed ved at forhindre, at landet igjen bliver et fristed for terrorister.”

(Udenriksministeriet, 2008).

Danmark har siden 2002 bidratt med militære bidrag i Afghanistan. Bidragene har bestått av kampfly, transportfly, spesialstyrker. I 2006 gikk Danmark inn i Helmand, under britisk ledelse, et område sør i Afghanistan hvor Taliban har sterkt fotfeste. Helmand står også for 25 prosent av all opiumsproduksjon i landet.

Den danske bataljonskampgruppen er underlagt den britisk-ledede Task Force Helmand. Gruppens oppgaver spenner fra blant annet sikrings-, eskorte- og stabiliseringsoperasjon til kampoppgaver. En del av det danske styrkebidragets ansvar er å levere tilstrekkelig beskyttelse til sivilrådgiverne utsendt av Udenriksministeriet, til det regionale stabiliseringslaget (PRT) i Lashkar Gah for å sikre bevegelsesfrihet og for å støtte opp under gjenoppbygningen (Udenriksministeriet, 2009). Danmark har også personale i Kandahar provinsen som skal ivareta logistisk støtte til styrkebidragene i Afghanistan, personale til driften av flyplassen og et lag kirurger. Dette utgjør bidraget sør i Afghanistan. Danmark har også personale i den tysk-ledede PRTen i Feyzabad, nord i Afghanistan og personale i Chagcharan, i det vestlige Afghanistan. I Kabul, øst i Afghanistan, bidrar Danmark med personale til hovedkvarteret for ISAF samt personell til driften av lufthavnen i hovedstaden (udenriksministeriet.dk).

Ved utgangen av 2008 hadde Danmark mistet 22 soldater i Afghanistan. Det er lite tvil om at tapene kan relateres til innsatsen i sør, hvor den danske regjeringen mener det avgjørende slaget om Afghanistans fremtid står.

5.2 Ministeruttalelser

Her vil jeg ta for meg uttalelser fra Per Stige Møller (utenriksminister), Søren Gade (forsvarsminister) og Anders Fogh Rasmussen (statsminister).

5.2.1 Utenriksministeren

I en kronikk i Politiken i januar 2008 redegjør Per Stig Møller og utviklingsminister Ulla Tørnæs for hvorfor Danmark er i Afghanistan. I Danmark finner vi de tre overordnede begrunnelsene man også har i Norge, og som jeg fremsatte i min hypotese, altså en begrunnelse forankret i det humanitære bidrag, sikkerhetspolitiske årsaker og ønske om å forhindre terrorisme. Som vist i det foregående analysekapitlet argumenteres det i Norge først og fremst med det humanitære argumentet og deretter det sikkerhetspolitiske, kun i nødstilfeller, det vil si, når norske soldater blir drept eller utsatt for harde angrep, argumenterer man med terrorbegrepet. Dette er omvendt i Danmark.

Artikkelen er skrevet som følge av regjeringens plan for den danske innsatsen i Helmand i 2009. Hensikten er å klargjøre målsetningene med det danske engasjementet. Her skilles det til en viss grad mellom hvorfor Danmark er i Afghanistan og hva målet er. Møller og Tørnæs presiserer at Danmark er militært til stede i landet for å forhindre at Afghanistan igjen blir et fristed for terrorister og at engasjementet handler helt konkret om Danmark og vestens sikkerhet. Målet med operasjonen er å stabilisere Afghanistan og sikre bedre levevilkår, menneskerettigheter og demokrati for befolkningen. Utenriks- og utviklingsministeren benytter seg av terrortrussel og sikkerhetspolitiske argumenter når de skal besvare spørsmålet om hva danske soldater har å gjøre i Afghanistan, men når de skal presisere målet for operasjonen trekkes de humanitære argumentene inn. Det gis óg en begrunnelse for hvorfor man har valgt å være i Helmand: ”*Med innsatsen i Helmand har Danmark valgt at kaste kræfterne ind dér, hvor vi gør den største forskel*”(Møller og Tørnæs, 2008). Denne presiseringen tyder på at det er viktig for regjeringen å kunne vise til endringer som følge av deltagelsen.

5.2.2 Forsvarsministeren

Forsvarsministeren har også publisert noen kronikker i danske media. I 2006, like før Natos toppmøte i Slovenia, publiserer Søren Gade en kronikk skrevet sammen med

utviklingsministeren, Ulla Tørnæs, hvor de ønsker å besvarespørsmålet om hvorfor unge danske soldater skal sette livet på spill i et så fjerntliggende land (Gade og Tørnæs, 2006). Forsvarsministeren og utviklingsministeren gir tre svar på spørsmålet. Det første som trekkes frem er at man gjør en forskjell. Med det menes at infrastrukturen bygges opp og gjennomføring av demokratisk valg viser at landet har fremskritt. Videre skrives det at Danmark er i landet for å sikre at Afghanistan på nytt ikke blir et fristed for Osama bin Laden og hans treningsleire. Den tredje grunnen er allianse solidaritet. Danmark har, som medlem av Nato, en forpliktelse til å løse oppgaven man i fellesskap har tatt på seg. Grunnen til at utviklingsministeren er med i denne kronikken er at man på toppmøtet ønsker å ta til orde for en bedre koordinering av det sivile og det militære bidraget. Forbedring av koordinering var også fokuset for den norske regjeringen. Det er viktig å merke seg at operasjonen omtales som krig i artikkelen, ganske annerledes enn å i Norge hvor den beskrives som et militære på oppdrag i utlandet for å bidra til konfliktløsning og fred (Strøm-Erichsen, 2007c).

I 2008 mistet Danmark hele 11 soldater i Afghanistan, og det er nok årsaken til at Søren Gade publiserte et brev på julaften om innsatsen i Afghanistan. Her redegjør han for torturen og ugjerningene som Talibanstyret påførte den afghanske befolkning. Her trekker han frem forbudene mot kvinner til jobbe, gå på skole, dødsstraff for utroskap og massakre av minoritetsgrupper (Gade, 2008). I brevets siste del trekkes linjene fra terrorangrepet på USA til planleggingen i Afghanistan frem. Brevet er altså bygd opp ved først å trekke frem de umenneskelige forholdene som danske soldater har bidratt til å avsette. Deretter kommer Gades begrunnelse for hvorfor Danmark er i Afghanistan. Begrunnelsen vektlegger både terrorisme og sikkerhetspolitisk allianseforpliktelse:

”Taliban havde givet ly til Osama bin Laden og hans netværk af terrorister uden for verdenssamfundets rækkevidde. FN ville heldigvis ikke acceptere det længere, og bad via NATO bl.a. Danmark om at gribe ind. Det er derfor, vi er i Afghanistan”

(Gade: 2008).

I en artikkel skrevet sammen med John Hutton, Storbritannias forsvarsminister, publisert like før Natos 60 års jubileum, begrunnes Natos engasjement i Afghanistan med at den kollektive sikkerheten er avhengig av at alliansen opererer utenfor de territoriale grensene og det er ikke noe sted hvor dette behovet er mer tydelig enn i Afghanistan. Videre presiseres det at målene for operasjonen er klare og at soldatene ”(...)skaber sikkerhed for det afghanske folk, og ved at forhindre Afghanistan igjen bliver tilflugtssted for terrorisme, skaber de sikkerhed for os her i Europa” (Gade og Hutton, 2009).

5.2.3 Statsministeren

Uttalelser fra tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen i forbindelse med ISAF operasjonen har kommet etter at danske soldater har mistet livet. Her blir det som oftest nevnt at de danske soldatene gjør en viktig innsats for å hjelpe den afghanske befolkningen, en verdifull innsats for å skape sikkerhet, frihet, demokrati og et bedre liv for den lokale befolkningen, samt at et stabilt Afghanistan er viktig for Danmarks sikkerhet. Etter å ha gått igjennom elleve uttalelser fra mai 2007 til desember 2008 nevnes det kun én gang at Taliban ikke må lykkes med forsøkene på å bremse fremskrittene i Afghanistan. Fokuset er derfor annerledes enn hos Stoltenberg som fokuserer på Afghanistan som en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet i perioden etter en norsk soldats død (Stoltenberg, 2007). Til gjengjeld begrunner Rasmussen i sin nyttårstale i 2008 at Danmark er i Afghanistan for at de må ta si del av ansvaret for fred og sikkerhet; ”Afghanistan må ikke igjen blive et fristed for terrorister. Derfor er vi i Afghanistan. Det handler også om vor egen sikkerhed” (Rasmussen, 2008). Likt for begge land er at statsministerne synes å bare uttale seg etter en soldats død.

5.3 Ulikheter mellom Danmark og Norge

”Hovedbegrunnelsen for å sende norske militære på oppdrag i utlandet er at vi ønsker å bidra til konfliktløsning og fred. Kjernen i saken er, enkelt sagt, å hjelpe nødstedte mennesker til et bedre liv”.

(Strøm-Erichsen, 2007c).

Jeg har først valgt å se på hvordan regjeringene presenterer innsatsen på nettsidene til utenriksdepartementet. Hjemmesider på internett er en kommunikasjonskanal som er blitt stadig viktigere og de kan dermed bidra til å belyse hvordan man vil fremstille bidragene til velgerne (Matlary og Halvorsen, 2006: 198).

Tilgangen på informasjon om det danske bidraget i Afghanistan er betraktelig bedre enn i Norge. Det danske utenriksdepartementet har opprettet en egen portal for det danske bidraget på sine nettsider. Det første siden gir svar på er hvorfor Danmark er i Afghanistan; å forhindre at landet igjen blir et fristed for terrorister. For å finne informasjon om det norske bidraget via nettsidene til utenriksdepartementet må man gå igjennom portalen *”Fred og forsoning”*, for så å gå inn på lenken *”Fred og forsoning i Afghanistan”* for å lese om Norges rolle som fredsskaper. Her finner man en oversikt over den norske sivile bistanden siden 2002 og det ser ikke ut som om siden er blitt oppdatert siden 2007 (Utenriksdepartementet). Riktignok har det norske forsvarnets nettsider en egen portal om ISAF og de norske styrkene, men det finnes ingen lenke til denne på utenriksdepartementets nettsider. Skillet mellom det humanitære og det militære bidraget blir dermed ganske klart. Forskjellen på informasjon er også gjeldende for nettsidene til forsvarsdepartementene. Det første som kommer opp på hovedsiden til Forsvarsministeriet er et bilde av soldater i Afghanistan med skriften: Tema: Afghanistan. Går man inn her kommer det masse informasjon om både bakgrunn, strategi og innsats. På nettsidene til Forsvarsdepartementet er det ingen egen informasjonsportal om engasjementet, men en oversikt over internasjonale operasjoner (Forsvarsdepartementet).

I Danmark bruker ministrene, som regel, terrorbekjempelse som den første årsaken til at landet sender soldater til Afghanistan. Dette gjentas hos samtlige av de tre ministrene. Dette står i kontrast til de norske ministrene, som ble påvist å bare benytte seg av begrepet etter situasjoner hvor norske soldater mistet livet eller var utsatt for farlige hendelser. Begge land peker på forbedring av levevilkårene til den sivile befolkningen.

De to nordiske landene har to ulike begrunnelser for hvorfor man har valgt å involvere seg militært i Afghanistan. I Norge begrunner man innsatsen med at man bidrar til konfliktløsning og fred, i Danmark begrunner man innsatsen med at man bidrar til nasjonal, regional og global sikkerhet ved at man forhindrer at Afghanistan blir et fristed for terrorister.

Operasjonsområdet bør trekkes frem som en forklarings faktor i forhold til at man i Danmark argumenterer for deltagelse med sikkerhetspolitiske argumenter. De danske styrkene er plassert i et området hvor Taliban og opprørsgrupper står sterkere enn i nord. Det medfører at soldatene i sør oftere er i kamper hvor man avfyrrer skudd. Plasseringen må derfor kunne tilskrives en direkte effekt på antall drepte danske soldater og dermed blir allianse forpliktelsen og terror bekjempelse grunnlaget for legitimering av det danske bidraget.

Gjennomgangen av uttalelser fra de danske ministrene gav ikke uttrykk for at det ligger noen begrensninger i forhold til å holde på et selvbildet, slik som den norske gjennomgangen viste. Det gir dermed større kraft bak antagelsen om at det norske selvbilde av å være en fredsnasjon styrer, så fremt det lar seg gjøre i forhold til situasjonen i felten, regjeringens argumentasjon.

6. Konklusjon

Denne oppgaven har tatt for seg den norske innsatsen i Afghanistan fra den rød-grønne koalisjonen startet sitt regjeringssamarbeid etter valget i 2005 frem til og med våren 2008. Formålet med denne oppgaven har vært å analysere hvordan Stoltenberg II regjeringen har legitimert den norske innsatsen i ISAF ovenfor den norske befolkningen.

Det ble gjort rede for endringen som skjedde i krigføring blant de vestlige statene etter at trusselen fra Sovjetunionen forsvant. Her ble det klart at krigføringen blir påvirket av at de styrende trenger å få aksept fra befolkningen i forhold til krigføringen. Det ble fastslått at det norske selvbildet av å være en fredsnasjon er en del av identiteten til den norske befolkningen og at utenrikspolitikken som føres dermed må stemme med denne identiteten. Dette blir vanskeliggjort som følge av at trusseloppfatningen hos medlemmene av Nato har endret seg etter at den kalde krigen tok slutt og man fikk ulike trusseloppfatninger innad i alliansen. Av sikkerhetspolitiske årsaker er Norge avhengig av å ha en forsvarsallianse og må dermed møte andre alliertes trusseloppfatninger, hvis ikke risikerer Norge å bli forlatt. Forpliktelsen til Nato setter regjeringen i et dilemma overfor sin egen befolkning, som vil ha vanskeligheter med å se sin identitet som fredsnasjon opprettholdt ved å ta i bruk militær makt, og da særlig i situasjoner hvor trusseloppfatningen ikke er sterk.

På bakgrunn av disse betraktningene ble det utledet tre hypoteser i forhold til hvordan regjeringen vil argumentere for å opprettholde legitimiteten til deltagelsen i ISAF operasjonen. Det ble forventet at ministrenes argumentasjon ville endres i forhold til hvordan situasjonen forholdt seg for de norske soldatene ute i felten i Afghanistan og i forhold til det norske selvbildet. For å besvare hypotesen ble en periode på to og et halvt år gått igjennom for å se hva som fokuseres på i forhold til den norske innsatsen i Afghanistan. Denne gjennomgangen ble delt inn i to, hvor det først ble gitt en presentasjon av alvorlige situasjoner og hendelser for de norske soldatene i felten. Deretter ble de rolige periodene presentert med fokus på hva som ble satt på

dagsordenen her hjemme. Begrunnelsen for inndelingen var hypotesens forventning om endring i argumentasjonen i forhold til situasjonen for de norske soldatene i Afghanistan. En kortere gjennomgang av danske ministrenes uttalelser ble gjennomført for å understreke hvor viktig det er for Norge å opprettholde selvbildet som fredsnasjon.

6.1 Analysens funn

Hypotesene ga en forventning om at ministrene først og fremst ville bruke humanitære argumenter for å begrunne innsatsen i Afghanistan. Det ble gjort for å tilpasse operasjonen til en fredsnasjon. Det ble deretter antatt at argumentene ville gå over til sikkerhetspolitiske når de humanitære argumentene ikke gav nok tyngde i begrunnelsen for å delta. Altså ville de sikkerhetspolitiske argumentene kun bli benyttet når det var behov for det. Det ble til slutt forventet at ministrene ville benytte seg av terrortrusselen og bekjempelse av denne i situasjoner hvor norske soldater ble utsatt for alvorlige situasjoner eller liv gikk tapt.

Etter gjennomgangen av de rolige periodene hvor sitater fra ministrene ble trukket frem for å belyse argumentasjonen finner jeg støtte for den første hypotesen. Helhetsinntrykket er at Nato-operasjonen i Afghanistan blir begrunnet med humanitære argumenter. Tyngden i argumentene ligger i å etablere sikkerhet og utvikling i Afghanistan slik at sivile organisasjoner får økt handlingsrom til gjenoppbygging av staten. Det blir også påpekt at man på denne måten skaper en økonomisk og sosial utvikling for afghanerne. FN mandatet som ligger til grunn for operasjonen trekkes også frem i redegjørelser og uttalelser som gis til media. Fokuset på det humanitære var særlig tydelig høsten 2006. Regjeringen sa også denne høsten nei til å bidra med flere soldater til operasjonen og fra norsk side skulle man engasjere seg for at Nato skulle gå inn for en bedre koordinering av innsatsen og et sterkere fokus på sivil gjenoppbygging. Dette fokuset passer godt overens med innholdet i

fredsnasjonsbegrepet og det norske selvbildet kan opprettholdes med soldater på utenlandsk jord.

I de rolige periodene benytter ministrene seg av sikkerhetspolitiske argumenter, men de kommer som regel til uttrykk etter de humanitære og i forbindelse med endring i operasjonsområde samt anmodninger fra Nato om å øke styrkebidraget. Dette var særlig tydelig i diskusjonen om sjansen for at norske styrker skulle kunne bli plassert sør i Afghanistan etter vedtaket om å sende spesialsoldater til Kabul i februar 2007. Det er en klar vektlegging av at soldatene bidrar til norsk sikkerhet i arbeidet de gjør i Afghanistan i uttalelsene som gis, men uttalelsene kommer ikke uten en presisering av arbeidet som gjøres for den afghanske befolkningen.

Som vist kommer som regel de sikkerhetspolitiske argumentene i forbindelse med anmodninger som kommer fra Nato. Særlig når regjeringen besvarer de positivt og i perioden etter at soldatene reiser nedover merkes det et større fokus på betydningen ISAF har for den norske sikkerheten. Etter at en ny enhet med spesialsoldater reiser til Kabul skriver forsvarsministeren artikler hvor hun forklarer at konflikter kan ekspandere og føre til trusler i regioner som er langt nærmere geografisk. Når argumentene får sikkerhetspolitisk innhold er disse mer fremtredende og konkrete hos forsvarsministeren. Utenriksministeren legger ikke skjul på at operasjonen har betydning for norsk trygghet og velferd, men uttalelser og artikler dreier seg mer om det sivile arbeidet som gjøres og verdien det har for det afghanske folk.

I de mest alvorlige situasjoner, hvor nordmenn har vært utsatt for angrep, blitt såret eller mistet livet, har påminnelsen om terrortrusselen vært blitt brukt i argumentasjonen for den norske deltagelsen. Det skjer enten ved at man presiserer at styrkene jobber for å hindre at Taliban og grupper som støtter dem skal få fotfeste i områder hvor norske styrker er plassert eller at man skal sikre at Afghanistan ikke blir et arnested for internasjonal terrorisme. Når alvorlige hendelser inntreffer settes terrorangrepet som det overordnede formålet for den norske deltagelsen. Et funn i forhold til når de alvorlige situasjonene oppstår er at statsministeren går ut i media og kommenterer situasjonen. Stoltenberg uttrykker klart at de norske soldatene bidrar til

terrorbekjempelse og de sloss for internasjonal fred. Dette argumentet forsvinner når det igjen blir rolig i felten for de norske soldatene da argumentet ikke stemmer overens med det norske selvbildet og det benyttes kun i situasjoner hvor det er ytterst nødvendig. Dette finner klar støtte i empirien da det etter en alvorlig situasjon ofte trekkes frem målbare resultater i forhold til sivil utvikling. Da trekkes det frem økninger i antall skoler, prosenten av befolkningen som nå har tilgang til helsestell samt fremveksten av infrastruktur. Det kan relateres til at det er behov for konkrete fremskritt og det faller inn under de humanitære argumentene som bidrar til å opprettholde selvbildet av fredsnasjonen. Forankringen ISAF styrken har i FNs sikkerhetsråd og organisasjonens vektlegging av Taliban som en trussel trekkes også frem for å gi tyngde til legitimeringen.

I Danmark blir formålet med innsatsen i ISAF alltid å bidra til nasjonal og global sikkerhet. I den danske forsvars-, utenriks- og statsministerens uttalelser om innsatsen er det en klar vektlegging av sikkerhets- og terrortrussel argumenter. I motsetning til tekster skrevet og uttalelser gitt av sine norske kollegaer er ikke det humanitære argumentet like fremtredende. Å forbedre levestandarden til det afghanske folk og innføring av demokratisk styresett trekkes frem, men det kommer inn som en sekundær årsak.

Analysens funn finner støtte til hypotesene og svaret på problemstillingen blir derfor at legitimeringen hos Stoltenberg II-regjeringen endrer seg etter situasjonen for de norske soldatene i Afghanistan. ISAF-operasjonen legitimeres ved å tilpasse argumentene i forhold til hva som er aktuelt. I rolige perioder er de humanitære argumentene mest fremtredende men når situasjonen blir alvorligere og faren for at liv går tapt er tydeligere til stede blir de sikkerhetspolitiske argumentene mer fremtredende. Det er kun i de tilfellene hvor nordmenn har mistet livet og er blitt såret begrunnes innsatsen ut i fra trusselen om terrorisme. Jeg mener også at selvbildet av å være en fredsnasjon må tillegges en forklaringskraft for at det brukes humanitære argumenter i en så stor grad. Dette styrkes ytterligere når man ser på Danmark som er et land Norge har mange likhetstrekk og ofte blir sammenlignet med. Ved å se på

hvordan de danske ministrene uttaler seg om sitt lands engasjement i Afghanistan er det en klar sikkerhetspolitisk begrunnelse for deltagelsen. Danmarks formål med engasjementet er å bidra til sikkerhet, både nasjonalt og global, samt å hindre terrorisme.

Den norske deltagelsen i ISAF legitimeres ved å tilpasse argumentene etter hva som skjer i felt. På grunn av at man må ta hensyn til den norske fredsnasjonsidentiteten tilpasses operasjonen dette selvbildet så langt det lar seg gjøre. Det bare når nordmenn står ovenfor alvorlige situasjoner, eller mister livet at det sikkerhetspolitiske kommer inn i argumentasjonen.

Kildeliste

Adresseavisen, 19.05.2006, s.8: ”Må ha 13000 flere soldater til Afghanistan”.

Adresseavisen, 09.06.2006, s.9: ”Mer uerfarne norske tropper til Afghanistan”.

Adresseavisen, 13.02.2007, s.2: ”Flere soldater mot Taliban?”.

Aftenposten, morgen, 14.02.2007, s.16: ”Kabul-styrke splitter SV”.

Aftenposten, morgen, 02.11.2007, s.4: ”Norge kriger i Nord-Afghanistan”.

Andersen, Svein S (1997): *Case-studier og generalisering: Forskningsstrategi og design*. Bergen: Fagbokforlaget.

Arter, David (1999): *Scandinavian politics today*. Manchester: University Press.

BBC News (2001): *Bush addresses nation: Full text*. URL

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/1539328.stm> [Lesedato 15.07.2008]

Bergens Tidende, 29.11.2006, s.26: ”NATO-kritikk preller av Norge”.

Bøifot, Erik (2007). *Det norske militære engasjementet i Afghanistan- idealisme eller egeninteresse?* Oslo: Forsvarets stabsskole. Masteroppgave.

Coker, Christopher (2001): *Human Warfare*. London: Routledge.

Dagbladet, 14.02.2007, s.6: ”Vurderte å gå av”.

Dagsavisen, 08.02.2006, s.6: ”Norske soldater holder stand”.

Dagsavisen, 18.02.2008, s.7: "Ute av Afghanistan tidligst om sju år".

dePESJER, 01.08.2006: "Ikke norske soldater i Sør- Afghanistan".

URL:http://depesjer.no/nyheter/aktualitet/utenriks/ikke_norske_soldater_i_soer_afghanistan [Lesedato 16.02.2009].

Forsvarsdepartementet: *Internasjonale operasjoner*. URL:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/tema/internasjonale_operasjoner.html?id=1108

[Lesedato: 11.04.2009].

Forsvarsnett 07.02.2006: *Fakta om situasjonen i Meymaneh*. URL:

<http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=116498> [Lesedato 16.02.2009].

Forsvarsnett (2008a): *Det er forsvaret*. URL: <http://www.mil.no/fakta/start/>

[Lesedato 19.11.2008].

Forsvarsnett 10.04.2008: *Her er Afghanistan-helikoptrene*. URL:

<http://www.mil.no/luft/start/nyheter/aktuelt/article.jhtml?articleID=159979> [Lesedato

16.02.2009].

Gade, Søren og Ulla Tørnæs (2006): "Det lange seje træk I Afghanistan" I

Jyllandsposten, 29.09.2006.

Gade, Søren (2008): "Når savnet er prisen for håb" I *Dagbladet Holstebro Struer*,

24.12.2008.

Gade, Søren og John Hutton (2009): *Vores soldater i Afghanistan bringer sikkerhed i Europa*. URL:

http://www.fmn.dk/Ministeren/Taler%20og%20artikler/Documents/2009/Faelleskommentar_SG_JH.pdf [Lesedato: 11.04.2009].

Græger, Nina og Iver B. Neumann (2006): ”Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet som beslutningspolitiske aktører”, s.67-88 i Birgitte Kjos Finn, Iver B. Neumann og Ole Jacob Sending (red.): *Norsk Utenrikspolitisk praksis. Aktører og prosesser*. Oslo: CAPPELEN Akademisk forlag.

Hellevik, Ottar (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kjølberg, Anders og Morten Jeppesen (2001). *En modell for sikkerhetstenkning etter den kalde krigen*. Kjeller: FFI – Forsvarets forskningsinstitutt. FFI- rapport 2001/04595.

Klassekampen, 24.07.2007: ”Verdt prisen”.

Leira, Halvard m.fl. (2007): *Norske selvbilder og norsk utenrikspolitikk*. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt.

Matlary, Janne Haaland (2006): *Values and weapons*. London: Palgrave Macmillian.

Matlary, Janne Haaland og Audun Halvorsen (2006): "Bare når utenriks blir innenriks:utenrikspolitikken i partiene" s.190-208 i Birgitte Kjos Finn, Iver B. Neumann og Ole Jacob Sending (red.): *Norsk Utenrikspolitisk praksis. Aktører og prosesser*. Oslo: CAPPELEN Akademisk forlag.

Møller, Per Stig og Ulla Tørnæs (2008): "Derfor er vi i afghanistan" I *Politiken*, 16.01.2008.

Nato (2009): *International Security Assistance Force and Afghan National Army strength & laydown*. URL: http://www.Nato.int/isaf/docu/epub/pdf/isaf_placemat.pdf
[Lesedato: 29.04.2009]

Norge 100 år (2005): *Selvilde – Norge er en rik, humanitær fredsnasjon*. URL: http://www.hundrearsmarkeringen.no/3_9_3.html [Lesedato:19.11.2008].

NTBtekst, 7.2.2006a: "Uaktuelt å trekke norske styrker ut av Afghanistan".

NTBtekst, 07.02.2006b: "Uaktuelt å trekke norske styrker ut av Afghanistan".

NTBtekst, 08.06.2006: "Kraftig NATO-utvidelse i Afghanistan".

NTBtekst, 23.05.2007: "Farlig også i nord".

NTBtekst, 10.11.2007: "Flaks at soldat fikk behandling og reddet livet".

Press-Barnathan, Galia (2006): "Managing the Hegemon: NATO under Unipolarity." I: *Security studies*, vol. 15, nr. 2, s. 271-309.

Rasmussen, Anders Fogh (2008): *Statsminister Anders Fogh Rasmussens nyttårstale 2008*. URL: http://statsministeriet.dk/_p_7582.html [Lesedato 03.04.2009].

Regjeringen (2008): *Endelig1 prosent til bistand*. URL: http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/presSESenter/pressemeldinger/2008/sb_bistand.html?id=531086 [Lesedato 14.04.2009].

Retriver. URL: <https://www.retriever-info.com/no/om-retriever.html> [Lesedato 24.04.2009]

Scheffer, Jaap de Hoop (2006): *Joint press conference by the NATO SecretaryGeneral and the Minister of Defence of Slovenia*
URL: <http://www.Nato.int/docu/speech/2006/s060928e.htm> [Lesedato: 21.02.2009].

Shaw, Martin (2005): *The new Western way of War*. Cambridge: Polity Press.

Snow, Donald M. (2007): *National Security for a new era*. USA: Pearson Longman.

Snyder, Glenn H (1984): "The security dilemma in Alliance Politics" I: *World Politics*, vol. 36, nr.4, s. 461-495.

Snyder, Glenn H (1997): *Alliance Politics* New York: Cornell University Press.

Soria Moria-erklæringen (2005). URL: <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/smk/rap/2005/0001/ddd/pdfv/260512-regjeringsplattform.pdf> [Lesedato 18.09.2008]

Stavanger Aftenblad, 10.11.2007, s.14: "Nato har funnet sin grav i Afghanistan".

Stoltenberg, Jens (2007): "Derfor er Norge i Afghanistan" I *Aftenposten*, morgen, 22.11.2007, s.4.

Stortinget 09.11.2005: *Møte onsdag den 9.november 2005 kl. 10*. URL:

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2005-2006/051109/3/> [Lesedato 16.02.2009].

Stortinget 24.10.2006: *Møte tirsdag den 24.oktober 2006 kl.10*. URL:

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2006-2007/061024/1/> [Lesedato: 16.02.2009].

Stortinget 13.02.2007: *Møte tirsdag den 13.februar 2007 kl.10*. URL:

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2006-2007/070213/1/#a1> [Lesedato: 18.02.2009].

Stortinget 19.12.2007: *Høringer – Open høyring i kontroll- og konstitusjonskomiteen onsdag den 19. Desember 2007 kl.12*. URL: <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Horinger/2007-2008/071229/sak/> [Lesedato

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Horinger/2007-2008/071229/sak/> [Lesedato 16.02.2009].

Stortinget 05.02.2008: *Stortinget. Møte tirsdag den 5.februar 2008 kl.10*. URL: <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2007-2008/080205/5/> [Lesedato 20.02.2009].

Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2006): ”Afghanistan har prioritet” I *VG* 04.11.2006, s.49.

Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2007a): ”Norsk innsats i Afghanistan” I *VG*, 23.02.2007, s.39.

Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2007b): ”Stabilitet og utvikling i Afghanistan” I *Dagsavisen*, 18.03.2007, s.5.

Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2007c): ”Hvorfor vi sender soldater utenlands” I *Dagbladet*, 18.03.2007, s.42.

Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2008): ”Derfor er vi i Afghanistan” I *Dagbladet*, 26.05.2008, s.38.

Støre, Jonas Gahr (2006 a): ”Norge som fredsnasjon” I *Dagsavisen* 30.04.2006, s. 5.

Støre, Jonas Gahr (2006b): ”Veien videre” I *Dagbladet* 13.11.2006, s.52.

Støre, Jonas Gahr 30.11.2007: *Hvorfor er det internasjonale samfunnet i*

Afghanistan? URL:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/utenriksminister_jonas_gahr_store/taler_artikler/2007/Hvorfor-er-det-internasjonale-samfunnet-.html?id=496631 [Lesedato: 13.02.2009].

Støre, Jonas Gahr 05.02.2008: *En samordnet plan for Norges bidrag til Afghanistan.*

URL:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/utenriksminister_jonas_gahr_store/taler_artikler/2008/afghanistan_samordnet.html?id=499116 [Lesedato: 15.02.2009].

Støre, Jonas Gahr (2008): "Afghanistans fremtid" I *Aftenposten*, morgen, 11.06.2008, s.5.

Sosialistisk Venstreparti, 01.10.2008: *Prinsippprogram*. URL: <http://sv.no/Forside/Vimener/Programmer-og-uttalelser/Prinsippprogram/Kapittel-4/4.3> [Lesedato: 02.02.2009].

Udenriksministeriet (2006): *Anvedelse af bistandskronen 2006*. URL:

<http://www.um.dk/NR/rdonlyres/0ABEBC9C-7CA6-48D8-B32C-620A633B5507/0/Bistandskronen2006.pdf> [Lesedato: 14.04.2009].

Udenriksministeriet (2008): *Den danske indsats i Afghanistan. Sammenfatning af regeringens strategi for den danske politiske, civile og militære indsats*. URL:

http://www.netpublikationer.dk/um/8986/pdf/Afghanistan_ny.pdf [Lesedato: 14.04.2009].

Udenriksministeriet (2009): *Det danske militære bidrag*. URL:

<http://www.afghanistan.um.dk/da/menu/IndsatsenIAfghanistan/Indsats/Sikkerhedsindsatsen/DetDanskeMilitaereBidrag/> [Lesedato: 14.04.2009].

Utenriksdepartementet: *Fred og forsoning i Afghanistan*. URL:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/tema/Fred_og_forsoning/Fred-og-forsoning-i-Afghanistan.html?id=408561 [Lesedato: 11.04.2009].

Utenriksdepartementet (2007): *Deltagelse fra pressen på utenriksminister Støres reise til Afghanistan*. URL:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/pressemeldinger/2007/store_afghanistan.html?id=494947 [Lesedato: 13.02.2009].

VG, 17.10.2006, s.4: ”Steilt mot spesialstyrker til Afghanistan”.

VG, 25.01.2008, s.6: ”Krevde plass i Støres følge”.

VGnett, 23.05.2007: *Stoltenberg: -Uaktuelt å trekke norske soldater ut*. URL: ¹

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=188338>.

[Lesedato:19.02.2009].

Vårt land, 24.07.2007: ”Norsk soldat drept i Afghanistan”.

Østerud, Øyvind, Kjell Goldmann og Mogens N.Pedersen (red) (1997) :

Statsvitenskapelig leksikon. Oslo: Universitetsforlaget.

Yin, Robert K (2003): *Case Study Research: Design and Methods*. London: Sage.

